

V delu je rešitev.

Poučna povest.

Hrvaški spisal

Davorin Trstenjak.

Prosto poslovenil

Božidar Flegerič.

V Ljubljani 1894.

Založil in prodaja Janez Giontini.

I.

Bolje je nepravdo trpeti, nego nepravdo delati.
Nar. poslovice.

Véliki petek je. Vélik dan za kristjanstvo; dan svete misli in resnosti. Ljudstvo danes praznuje.

A najtežji, najžalostnejši dan, dan največje bridkosti in toge je jadni vdovi Mariji. Jadna Marija trpi že dolgo v zagrebški ječi. Potrla jo je žalost neizmerno, a upale in motne njene oči ti kažejo, kako ji je strašno. Ko bi zamižala, bila bi kakor mrlič.

Siromašnejše matere ni od seljakinje Marije. Prebila je žena za svojega življenja mnogo nezgod, molčala kakor zvest rob, delala kakor črv in ubožica se je nadejala vsaj, da ji Bog dá bolje. Mati pri otrokih lože trpi. Ali sedaj! Vzeli so jo sirotni peteri drobni dečici — kakor bi ji kdo iztrgal srce. Ostali so otroci sami brez žive duše svoje pod solncem. Oče jim je v grobu, a mati je padla živa v grobnico.

«Ubogi otroci!» vzdihala je Marija z bridkim, iznemoglim glasom, kakor bi se ločila

od duše svoje. «Jezus sveti, usmili se dečice moje!»

Sedaj zarožljajo ključi, zaškriplje ključavnica, Marija pa pade na obraz in vzklikne tako tožno in proseče:

«Usmili se, Bog, mojih otrók!»

«Pojdi pred sodišče!» zapové ji mrki, bradati jetničar.

Na sam véliki petek bi imela biti sojena Marija, in sama ne vé, kdaj bode konec nje mukam.

Marija je pred sodiščem. Niti ne snuje niti ne umuje, kako bi se branila. Pamet ji je onemogla, in dala se je v božje roke.

Na lici in v očeh se ji vidi, da je nedolžna. To vidijo tudi ljudje, kateri umejo, ako se dobro maže, iz morilca narediti svetnika; ali ne gane se živa duša, da bi se usmilila sirote Marije. Saj Marija nima predrtega novčiča. Kdo bi odkril ubogi ženi pošteno dušo?! Ali vzdignil se je pravi človek: kakor bi ga poslala pravica božja; vzdignil se je, da otme bedno Marijo, da vrne otrokom pošteno mater. Ta božji človek, ljubeč jednako bogatina v gradu in siroto pravičnico v ječi, je Milan Makanec. Živel je, da služi sveti pravici večni.

Makanec vstane pred sodiščem in izpregovori pravo resnico:

«To slavno sodišče je sodilo pred več leti Paiča, katerega so obdolžili, da je ubil svojega gospodarja. Paiča so našli ljudje krvavega, ko se je nagnil nad ranjenega, umirajočega gospodarja. Krvavi nož je ležal pri Paiči. Reklo se je: Paič je zaklal gospodarja; Paič in nikdo drugi. A dokazalo se je, da je Paič prihitel prvi na krik gospodarjev njemu na pomoč, toda žal, prepozno: ko je ubijalec že pobegnil. Sodišče je Paiča po tolikih mukah rešilo obtožbe in ga spoznalo za nedolžnega. Pa tako je tudi selo obdolžilo Marijo, ki je bežala od Miladinove hiše prav takrat, ko je zagorela ta hiša. Priče so trdile, da je prav ona požgala Miladina. Nekatero priče so se celo ponujale, da prisežejo stokrat, ako bi bilo treba. Verujem, te priče mislijo, da govore resnico; verujem, da bi vse prisegle mirne duše; ali govorile bi vendar laž, prisegle bi vendar po krivem.

Marija je najčistejša žena v selu, ni prepirljiva, niti dolgega, nečistega in nesramnega jezika. Tiha je in krotka. Molčé trpi uboga vdova nesrečo svojo. Marija ni nikoli mrzila Miladina, kar je tudi sam povedal, čemu bi mu torej požgala hišo!? Ali zato, da bi pogorela tudi sama?

Dokazano je, da se je tisti večer izgubilo prasè. Starejši otroci so iskali tega praseta

po vsem selu. Niso ga našli, pa je šla iskat tudi Marija. Marijina hiša stoji proti jugu, a Miladinova proti severu v selu. Mariji je prase veliko blago, pa ga je iskala do noči tudi na severni strani sela, in to za hišami. Opazivši prva, da se je vnela hiša, bežala je od severa k jugu, da bi otela siromaštvo svoje; zakaj veter je pihal proti jugu. Priče so jo opazile prav takrat, ko je že precěj daleč pobegnila od goreče hiše. Marija ni bežala molče, nego kričaje: «Ogenj! Ogenj!» — Miladin je tekel za njo, a ona pred njim, kolikor so jo nosile noge. A kdo ne bi bežal pred srditim človekom! Sodišče trdi, da je kričala: «Ogenj!» samo zato, ker je hotela odvaliti sumnjo od sebe. Reče se, ko bi Marija ne bila kriva, nebi niti bežala k svoji hiši. Ali kaj je mogla ljubeča mati, nego bežati k otrokom! Ko gorí, popne se sosed najprej na svojo streho.

Tako je po priliki govoril Makanec, a Marija je bridko zaplakala. Ni se spomnila, da bi rekla Makancu: «Hvala», toda v srci ga je hvalila kakor Boga. Nikogar na svetu ni še tako spoštovala. Sodišče je končno rešilo Marijo obtožbe in jo je izpustilo.

Marija je šla iz sodišča, jokala . . . a v duši ji je bilo, kakor da je vstala iz groba. Prišla je v sodišči na dvorišče, na božji

zrak, pod vedro nebo. Tukaj je pokleknila na tlak, jokaje vzdignila oči in trepetaje razpela roke proti nebu:

«Hvala ti, večni Bog in sveta Mati božja! Kakor Bogu bodi hvala Makancu! Veselite se, otroci moji, mati vam pride domov poštena!»

Sedaj pride Makanec. Slišal je on Marijine besede, Makancu so bile preproste, toda velike besede, plača nad plačami; mila kakor nobena v denarji. Ta hvala je godila vzneseni duši njegovi. Otel je ženi poštenje, a otrokom dobro mater.

«Ná, uboga žena,» reče ji Makanec milo, dajaje ji nekoliko goldinarjev. «Lačni ste in ubogi. Vidim, da vam je slabo!»

Marija se začudi, pobožno sklence roke in pravi: «Ne, gospod! Hvala vam stokrat! Ne, greh bi bil, da bi jemala od vas še denarja!»

«A kaj to! Tukaj imate,» reče Makanec in položi pred klečečo ženo denar ter méni: «Z Bogom, kumica,» in ni ga več bilo.

Marija, kakor ne bi mogla umeti, da so na svetu tako dobri ljudje, vstane, gleda na tlaku denarje in si reče: «To je blažene duše človek!»

«E pa daj, Marija, meni jeden goldinar, ker smo te izpustili,» oglasi se mrki jetničar.

«Tukaj imate, gospod, pa vam hvala,» reče Marija in dá brezsravnemu lakomnežu goldinar. Saj bi Marija dala tačas tudi lase z glave, ko bi jo kdo poprosil.

Prišla je Marija na trg Sv. Marka. Bilo ji je težko, kakor bi vedel ves svet, da prihaja iz ječe; zdelo se ji je, kakor bi ljudje s prstom kazali nánjo. Videč, da gredó ljudje v cerkev, gré tudi ona, plaho, kakor bi se bala vsakoga v cerkvi. V mračnem kotu poklekne. Molila je, križala se in zopet molila, hvalila Boga in molila Makancu za srečo in zdravje.

Gredé v dolenje mesto, mislila je, kaj bi storila s podarjenim denarjem. Opazivši daleč starca patra, spomni se nečesa.

«Hvaljen Bog!» pozdravi Marija duhovnika. «Poznate li Makanca?»

«Poznam ga,» odgovori starec.

Marija vzame goldinar in reče:

«Prosim vas, odslužite sv. mašo za blagoslov in zdravje Makancu in vsi njegovi družini.»

Starec vzame denar in pravi:

«Hvala, žena, in Bogu v slavo!»

Marija hiti, kolikor neboga more, iz Zagreba, kakor bi se bala, da pride kak mrkonja in jo odvleče nazaj v ječo. Ni šla v krčmo, da bi se jadna in gladna okrepila:

«Véliki petek je, postila se bodem ves dan Bogu v slavo,» odloči se Marija.

Ni si kupila opankov.

«Nesla bodem belega kruha in moke otrokom za Véliko noč,» reče si Marija.

In kupila je še svečo voščenicu, pa šla lačna in bosa peš iz Zagreba. Slaba je, toda ljubezen do otrók ji daje močij, in živi mrtvec se sili naprej. Ko bi bila Marija na smrtni postelji, ta ljubezen bi ji dala moči, da ne bi umrla, predno nebi videla otrók svojih. Prišedši na savski most, obrne se, vzdihne in reče Zagrebu:

«Ne daj mi Bog, da te še kdaj vidim!»

Trpela je ona ni kriva ni dolžna, tudi selo si ni krivo samo, da je zagazilo tako v zlo.

II.

Hujši je ženski jezik od turške sablje.

Nar. poslovica.

V rodovitem Pokolpji, nekoliko ur pod Karlovcem, je selo nemarno in strašno zapuščeno, kakor bi tudi Bog pozabil nanje. Selo se je pogreznilo v zlo. Odtrgalo se je od poštenega dela, cerkev mu je daleka hiša, šola bič božji, ali krčma: radost in veselje, a pijanstvo dika in ponos. To je Marijino selo.

Na véliko soboto popoldne se je razletel glas od ust do ust po vsem selu:

«Veš li, kumica draga, kaj je novega?»

Ali nobena klepetulja ne čaka odgovora, temveč hiti govorit:

«Prišla je Marija. Veš, draga, ona vražja čarovnica; znaš, tista, ki nas je hotela vse požgati.»

Prihitele so babe iz vsega sela. Stisnile so se okolo Katre, kakor lačne goske okolo kopanje. Katra je najsrečnejša, ker je prva opazila Marijo. Pa je pribežala v selo, naznanit, kako je videla Marijo, ki se bliža selu.

Prihala je v ta brbravi zbor švepava Dora, kateri je jezik vedno pripravljen, kakor napeta puška. Dora je najnesrečnejša: zaslíšala je zadnja, česar ni slišala nikoli.

Rešetale so babe siroto Marijo, da je bilo strah, in so sipale nanjo vrečo obrekovanj.

«Pa kako to, da je niso obesili?» vpraša švepava Dora.

«Ni več pravice na svetu,» reče druga. «Da sem jaz sodnik, jaz bi ji izkuhala kašo, dà, kašo, katero si je bila sama pripravila.»

Ali Bog ni dal kozi dolgega repa.

«Morda je nesnaga ušla iz ječe,» spomni se švepava noga.

«A kakšna je? Ali se je kaj izpremenila?» vpraša druga.

«Grdoba, poteri jo sveti križ! Suha je kakor trta. Še malo, pa je ne bi ni spoznala,» odgovori Katra.

«Ah, če je ušla vešalom,» odgovori Dora, «ne uide pa vražjim vilam.»

«Ti si nesreča, ušla vragu iz torbe!» zavrne jo Marko tamburaš, baš gredoč mimo tega babjega sodišča. «Ne brigaj se za Marijino stisko, glej na svojo. Primi se za nos, pa bode polna šaka sramote.»

Sedaj kakor bi dregnil v osinjak. Razkokodaka se Dora, pomorejo ji druge, in goste besede padajo kakor toča.

«Pojdimo tja pred Marijino hišo, da jo vidimo. Ona malo da že ni prišla,» reče Katra.

«Dà, dà, drage žene, pojdimo hitro, da ne pridemo prepozno,» prikima Dora.

In brezposlice gredó Mariji naproti. Nekateri neso na rokah umazane in nepočesane otroke. A nekateri otroci so se zbrali okolo žen, pa poslušajo, kaj je to. Žene govore mrzko pred deco, a neumnice ne vidijo, da je večja grehota in grdoba kvariti z nečistim jezikom in s kužnim življenjem nedolžno deco negoli užgati hišo. Vse težko čakajo, ali se že skoro prikaže Marija. Prodajajo zijala. Najsrečnejše so, ko morejo rešetati tujo sramoto. Ne vidijo smrada v

svojih kolibah; ne vidijo gnjusa v svojih loncih. Njih kruh je, da ga ne bi povohnil ni ciganski pes, a hrana ni za svinje poštenega gospodarja.

«Operite si rajši otroke, grdobe, da vam ne bodo grši od ciganskih!» odbrusi jim Marko, prijezdivši konja, kakor bi ga gnal na vodo.

«Ti si črni cigan, pograbi te triletna trešljika!» vzklikne Dora. «Ti obešenjak! Ti . . ., Kakeršen si človek, take ljudi tudi braniš; griža te izjela! Ko ne bi imel nosu, grizel bi travo.»

«Zunaj svetec, znotraj prekletec,» prišije mu druga.

«Kdor te ne bi poznal, drago bi te plačal,» spomni se tretja.

Marko dregne konja s peto pod rebra in odjezdi, nasmehnivši se izpod črnih brkov, pa zakriči: «Dotakni se ciganice, da te onesnaži.»

«Ali si mu pošteno odbrusila,» reče Katra zadovoljno.

«A kaj se vtiče med nas poštene žene,» pridá Dora. «Pa da bi bil kdo drug nego on, ki je sam sedel štiri leta!»

Ni Marko jezdil konja na vodo, temveč da bi spravil na cedilo babe blebetulje in priskočil v pomoč Mariji. Marko obrne žrebca

za selo. Opazivši Marijo, ki sedi upehana in onemogla pod staro vrbo, razjaše, pusti konja na ledini in odide k Mariji.

«Hvaljen Bog, Marija!» nagovori jo Marko.

«Marko, kje so moji otroci?» vpraša Marija proseče glasom in takoj vstane.

«Ne boj se, Marija, otroci so ti pri meni,» potolaži jo Marko. «Vseh pet je pri meni. Dvoje je vzela tvoja sestra, ali sta sedaj pri meni. Pregarjal ju je nje mož, pa sta k meni pribežala.»

Marija zaplače in zastoče. Ni se nadejala, da ji bo storil največ dobra tisti, ki ji je bil prej tudi zadnji človek v selu. Toda Marija ga je razumela.

«Ne jokaj se, Marija,» tolaži jo Marko. «Vem, kaj je nesreča. Meni je bilo še huje. Bolje je nepravdo trpeti, nego nepravdo delati. E, pa Bogu hvala! Hajdi, Marija, pojdiva!»

«O Bog, vse selo bode s prstom kazalo náme. Kdo bode verjel, da sem nedolžna?»

«Ne boj se, ohladneli bodo babji jeziki. Zbrale so se babe pred tvojo hišo, da bi te videle. A jaz sem si rekel: Ne pojde Marija skozi vaše šibe. Ti, Marija, pojdeš z mano v mojo hišo. Tukaj pojdeva okolo, pa zadi v hišo.»

Marko odvede Marijo v hišo. Marijo so pobile solze. Tožeč začne objemati otroke.

Grozno plače mati, a plačejo tudi otroci, ker jim plače mati, da bi zaplakal tudi kamen.

«Mati, zakaj niste prišli tako dolgo?» vpraša hčerka Micika. Mati jo stisne na prsi, polije jo s solzami, a niti je ne umeje, niti ne more odgovoriti.

Milo je Mariji gledati otroke svoje. Čista so jim in zdrava lica, srajčice pokrpane, toda čiste. Mati se nekoliko pomiri. Vzame kruh, ki ga je prinesla, in ga začne deliti svojim in Markovim otrokom. Otroci se veselé belega kruha in naglo goltajo, kakor že ubogi otroci.

Pred Marijino hišo še regetajo žene in zijajo kakor vrane o Ivanjem. Ne morejo za Boga pričakati te Marije.

III.

Tudi najboljši človek trpi tolikokrat.

Župnik Josip je bil poštenjak od nog do glave. V lice je vsakomur povedal resnico, naj si je bila še tako vroča. A pregovor je: Kdor resnico gode, bijejo ga z godalom po prstih. On je vzrasel med narodom, narodno je mislil in živel za narod. Vrgli so ga ni krivega ni dolžnega v to selo kakor za kaznen in pokoro, a na srečo temu nesrečnemu

selu. Župniku ni bilo zbok tega žal. Ko so mu prišli glasi, da se mora preseliti, rekel je:

«Koderkoli biva narod hrvaški, povsod mi je milo. Kjer je zločestejše ljudstvo, tam je treba več ljubezni. Več grehov potrebuje boljšega duhovnika. Najslabša čeda išče najboljšega pastirja. Pa kaj dá Bog in sreča junaška!»

Vedel je župnik, kakovo ljudstvo je v njega novi župi. Pripravil se je lepo, izmislil lepo besedo božjo, katero je pregovoril prvič ljudstvu v cerkvi na dušo.

Bila je nedelja, a župnik v cerkev. Zbralo se je naroda okolo cerkve več nego kdaj, ne da bi slišali besedo božjo, temveč da vidijo novega župnika. V cerkvi je bilo nekoliko staric, starec Andraž, Marko, mutec kvišoplet, a tudi Dora in njene družice.

Moški svet se je polegel na trebuh okolo cerkve v hladu, pa puši kakor na paši. Žene so se stisnile v trope, kakor ovce v senčnem hladu, pa ta šepeta, ona se toži zbok svojega moža. Cerkev je bila prazna, a polna krčma žida Karpelesa.

Po sveti maši je stal župnik v svoji sobi. Raznovrstne misli so mu rojile po glavi. Niti se ni jezil, niti ni dvojil, temveč rekel sam sebi:

«Ali naj prezrem to nesrečno selo, to nesrečno župo, ali naj je prekolnem kakor nesnažno zalego? Ne! Ne pobegnem odtod, ne grdim ga, ne preziram ga. Ni mesta kletvi in prepiru, kjer najbolj treba pomoči, ljubezni in milosti. Selo ni krivo, da je tako — drugi so temu krivi. Modrost in ljubezen vse premagata. Ne pada drevo na prvi udarec. Divjak v puščavi se izpreobrne, kako se ne bi naš človek!»

Sedaj stopi starec Andraž v župnikovo stanovanje:

«Hvaljen Bog, gospod!»

«Bodi hvaljen na veke,» odgovori župnik milo.

«Zvonar mi je rekel, da me kličete,» reče starec.

«Dà, dà, ali samo sedite,» ponudi mu župnik divan.

«E, jaz bodem stal.»

«Ali kaj bi se obotavljali tukaj! Stari ste pa sedite!»

«E, pa bodem, ko že hočete. Na taki klopi nisem še sedel . . . Oho! Kaj to?» prestraši se starec, ko se pogrezne v divan.

Župnik se nasmeje tej zadregi, potrka starca po rameni in reče: «To je tako. Ni kvara.»

«E, kaj si svet vsega ne izmisli!» pokima Andraž.

«Zapušite, starec,» reče župnik in mu ponudi smodko.

«Hvala, gospod, hvala, to ni záme.»

«Ali zapušite!»

«Ne, gospod mili — ne bodem. No, ker že tako navijate, bi hotel rajše nekoliko duhana. Tega nisem pušil, ko sem bil mlad, a kako bi sedaj.»

In župnik potisne starcu v torbo zmotek duhana, pa nadaljuje:

«Povejte mi, kaj je krivo, da ta narod ne mara baš nič za cerkev?»

«Ej, to vam je, gospod, dolga povest. Bilo je nekdam drugače, a temu še baš ni dolgo. Ko bi nas bili videli pred tridesetimi leti! Hej, hej! Bili smo ljudje. Bilo je tu vsega, s čimer Bog deli. Bilo je imetja in poštenja, bilo je vere in poštene mere. Na karlovškem trgu, čegar voli so bili najlepši? Naši! Čegave svinje najtežje? Naše! Čegavi konji najhitrejši? Naši! Čegavi mladeniči so šli pred bana v Karlovci? Naši! — Staro pomrlo, a mladost je odšla po poti, po katerem je najbliže v pekel. In sedaj ste nas našli take.»

«A odkod je prišlo na vas to zlo?» vpraša župnik.

«Odkod? Bog vé, a nekaj tudi mi vemo. Jaz bi vam rekel, ali gospoda ne verujejo. Mladost se je pogospodila, pa hoče rep zapovedovati glavi. Naši dečki so sicer vrlí. Prinesel je greh v naše selo nekega kaprala, in on je postal učitelj. Naučil je deco čitanja in pisanja. A ves evangelij mu je bila kapralija. «Pa vi boste vojaki. Pa sramota je, kdor ne služi cesarja. Baba vrbova, a ne človek, kdor ni nosil puške! Pa kaj je lepše za dečka negoli lep vojak: šeta se, puši cigare, svet ga gleda. Ni ga briga ni za ralo ni za motiko.»» In tako vam je naš kapral pokapralil naše dečke. A kaj sem jaz starec, kateri nisem nosil puške? Pleva ter pleva! Nobeno selo, Bog in duša nima toliko kapralov, kakor naše, a nobeno ni hujše od našega!

«Pride vam kapral od vojakov, pa se šopiri in gizda. Gospod zvezdáš neče delati, in ako dela, dela tako, kakor ne bi delal sebi ne drugemu. A česa se je naučil pri vojakih? Kleti in psovati, da se zemlja trese. Družina ne trpi paradnega osla, in tukaj je prepir mržnja, pa tudi palic. A nezložni bratje, prepala hiša.»

«Kaj niste prijatelj šole?» vpraša župnik.

«Take ne. Nam se hoče šole, katera nas uči pameti in poštenja. Ni nam Bog dal

otrok, da bi se tirali v svet, temveč, da ostanejo pri ralu in motiki, a da bodo Bogu dragi, roditeljem mili. Kdor baš hoče biti duhovnik ali se lotiti peresa, pa stori tudi to. Ali velim vam, gospod, zastonj nam bode učitelj in župnik, dokler bode tista vražja hiša.»

«Krčma, ne li?» segne mu župnik v besedo.

«Res je, gospod mili! Krčma pa v selu, kjer ni popotnikov, to je živa kuga za naš narod. To je mora, hujša od sedmoglavega pozoja. Požira nam denar, imetek, poštenje in vse. Prej se je reklo: Vse za obraz, a obraza ni za nič, a sedaj se ne sliši ni ta prigovor. — E, slišal sem od naših pokojnih starcev, kake so bile nekdanj krčme. Ko si se najel in napil, kolikor je krščenemu človeku treba, plačal si, pa šel domov. Ali kam sem zablodil?! . . . Ej, gospod, a sedaj, zakaj ste me klicali?»

«Da zvem vaše težave, pa da vam, ako Bog dà, pomorem in ozdravim rane.»

«Ali nič drugega?» vpraša starec sumljivo.

«A kaj hočete več?»

«Gotovo sem si mislil, da je kaj drugega. Bomo li volili skoro v zbor?» reče Andraž in pogleda ostro župniku v oči.

«Ne bodemo. Odkod vam je prišlo to na pamet?» začudi se župnik.

«Moj gospod! Ni živa duša ne vpraša za nas, če nas ni treba za zbor. Predno se voli v zbor, ti je pri nas raznih repov. Tu ti nas vpraša za zdravje; obeta nam vse. Oh, kako so tedaj gospôda dobra in mehka, a potlej se gledamo zopet, kakor pes in maček! Tu se ti jé, pije, puši, a ni te skrb, kdo plača. Da vam povem: pred dvema letoma se je priklatil v naše selo nekov gizdalin — golobradec. Ta nespodoba ni imela brkov niti obrvij. Tanke noge kakor čaplja. Lasje so mu bili, kakor bi ga bila krava zalizala, nos si je osedlal z zelenim steklom, a dišal je kakor apoteka. Gospod, to je bila opica, prava opica. Jeza me je popadla, ko sem ga videl. Rajši bi mu zasolil jedno za uho, nego vzел rumenjак. Brenčal je okolo nas kakor muha po praznem lonci. Prišel je k meni, da bi pil z menoj bratimstvo. Jaz se razjezim, in malo, da ga nisem osolil. Tresnil sem mu figo pod nos, a nisem rekel besede.»

Župnik se nasmeje in reče:

«Verujte, da vam želim dobro; pomorem vam, da tudi vam posine solnce.»

«Bi in ne bi; ali brez zamere,» odgovori starec resno. Slišal sem od starejših ljudij,

da gosposkemu smehu in vedremu nebu ni treba verovati, ker se časih premenita. Jaz ne verujem ničesar, dokler ne vidim. Jaz sem star zajec. Kdo ve, kaj se kuha v čegavi glavi. Na ustih med, a v srci jed. Mrko lice, ali dobro srce. Tako je. Strašno so nas že prekanili, pa še ne vemo, komu bi verovali. Laž je danes tako oličena in zapredena, da je ne razpoznaš od resnice. A kdo se je jedenkrat opekel, piha tudi na mrzlo.»

Župnik se začudi tej zdravi pameti, katera je v nekaterem hrvaškem seljaku večja nego v mnogi gospodski glavi, in reče:

«Vidim, da ste pošten in razumen človek.»

«Ne verujte vi, gospod, takoj vsakemu jeziku. Naš človek je zdrave glave, pa ne govori črnemu suknu baš vedno, kakor misli. Prevel bo tudi gospodsko glavo žejno preko vode.»

«To vem dobro. Ali takisto znam to, da ni iskrenejše duše od seljaške, kadar se prepriča o iskrenosti, dobroti in poštenji gospodske duše. — A sedaj mi povejte, kaj je še vzrok bedi vaši.»

«Ej, nisem še ni dokončal onega. Pa slišite: naša krčma je najkrajši pot v pekel, a krčmar je cestar na tem poti, da nas čim prej odnese vrag. Pred petnajstimi leti

je bilo pri nas še vse prilično dobro. Ali prišel je Karpeles, nastavljal in odprl prodajalnico. Početskoma ni hotel nikdo k njemu. Ali lisjak je najprej primamil žene. Žena je lakoma na pisani robec in trak, kakor kotlokrp na žganico. Znal je šepetati našim ženam na ušesa: «Prinesi ti, duša, meni masla, a jaz ti dam lep robec.» Našla se je jedna, pa krala doma pšenico, koruzo, jajca, maslo in karkoli se dá nositi. Prikazala se je žena neke nedelje vsa pisano kakor detal. Neumne glave so rekle, da je najlepša. Ali žene, kot žene, tudi one niso hotele biti «zadnje». Karpeles jim je še zmedel možgane, govoreč: «Ako je bila Dora lepa, zakaj ne bi bila ti tako krasna? Jaz dam vse.» Korak za korakom, pa smo prišli tako daleč. Zložilo se nas je nekoliko, da bi ga pregnali, toda niso dala gospoda, pa kaj hočete potem. Možje so se začeli prepirati z ženami, a kako tudi ne bi! Sedaj pobije toča, sedaj nas davi poplavliva, sedaj mori nerodica, sedaj nas opeče suša, sedaj osmоди mraz. Nato so se nasipala na nas kakor v jedni noči velika plačila, da se nam tarejo rame pod bremenom: Zadnja kravica se je gonila sirotam iz staje; predala se ral zemlje za goldinar, jemal se kruh iz peči, zelje iz kadi. — O Bog! Ko bi bili videli,

ko so jemali siloma jedino kravo vdovi Maríji. Nečlovek je vlekel kravo na vrvi, otroci pa so se jokaje prijeli kravi za noge, za rogove, okolo vrata, plakali, poklekali, a vdova je vila roke: «Gospod, ne jemljite nam matere naše, katera nas hrani! Smilujte se!» Pekel bi se usmilil; toda tam ni bilo usmiljenja.

«Od nikoder nam ni bilo pomoči, a Karpeles je ponujal denarja. Kdor se utaplja, lovi se tudi za peno. Karpeles je dal deset goldinarjev o Ivanjem, a sirote njemu deset mernikov koruze in gosko. Dajal je tudi koruzo spomladi. Komur je dal mernik, moral mu je dati potlej pet. Iz zla je padal svet še v večje zlo. Zima se je nekam prevlekla, ali: ako zima ne ugrizne z usti, všine z repom. In tako so ljudje pali zopet globje v prepast. Pravijo, da oprostí Bog in vaš pošteni obraz: človek v nezgodi si vzame za kuma Turčina a za posestrimo kačo. Pa tako so se tudi naši ljudje sprijaznili s to nesrečo, ali na svojo prepast. Misleč, da tako izplavajo iz bede, ali obesili so si kamen o vrat, da so utonili. Nesreča! Naš človek se trudi samo, kako bi dobil denarjev, a kako bi jih vrnil, to ga ni briga. Karpeles vam je danes zeló bogat, a mi berači. Kar smo imeli prej vsi, to ima sedaj on sam . . .

E, Bogu bodi hvalā! Da ni sirot, ne bi niti solnce grelo.»

«Sprle so se žene in vsejale seme prepira med rodne brate. Pa da bi bil vsakdo, 'svoj', trgajo siromaštvo svoje in se delijo, da bi se človek kar razjokal. Starci branijo lancu na ledino, ali se ne da. Sedaj jajca kokodačejo, a kokoši molcé.»

«Tako je žal,» vzdihne župnik «v mnogih mestih. Velika beda! Pa kako bi se dal popraviti ta narod?»

«Ej, to je vaš posel,» reče starec mirno.

«Dobro imate pamet, starec,» nasmeje se župnik.

«Nismo mi tako zli, da se ne bi mogli oteti zla. Koliko je tega brilo preko nas! Nikdo za nas ne vpraša. Nikoli ljubezne besede, pa je čudo, da smo tudi taki, da nismo pobegnili vsi med razbojnike. Tako mi vere, bolje je umreti, nego umirati.»

«Živa resnica,» potrди župnik. «Toda kako bodem poučeval narod, ker neče iti v cerkev?»

«Ne bojte se! A kako je bilo tedaj, ko ni bilo ni cerkve?! . . . Bila je naša cerkev polna, pa bode tudi zopet. Govori se: kakeršen pastir, takšna čeda. Prej so nas v cerkvi grdili in grdili; pokazivali na nas s prstom. Nikoli ljubezne besede, ni lepega

nauka. Toda pravijo: v družbi obešenjakov se govori o vešalih. Psovke nikdo ne poslušá rad, najmenj pa krivec. Ej, jaz sem najstarejši v selu, a nisem prej nikoli sedel tukaj, nego sem stal kakor pes zunaj pred vrati. Vi govorite lepo, milo in ne psujete. Lepi nauk polni cerkev, a lepa beseda odpira železna vrata.»

IV.

Jutri je šel župnik v šolo. Pozdravi pripostarno ženo pred šolo in jo vpraša, kje je učitelj.

«Na šolskem vrtu,» odgovori žena. «Njega morete najti samo — ko ni šole ali pri knjigi ali na šolskem vrtu.»

«Vi ste mu mati, je li?» vpraša župnik.

«Kuma, kuma,» odgovori žena, «matere sirota niti nima. Jaz sem ga vzdignila iz krsta, a Josip me ima rad, da niti mater ne bi mogel bolj. On mi je vse na tem pustem sveti. Samo, da me vedno ne sluša. Prosim vas, čemu se toliko muči in trudi, a lahko bi lepo mirno živelí? — Ali oprostite, velečastni, jaz vas ne zovem ni v hišo. Izvolite, izvolite! Ali ne, morate v hišo, pri nas niste še ni bili.»

A župnik hočeš, nečeš, moraš v hišo.

Starica ga posadi sebi na desno na veliki stari divan.

«Moj Josip je dober kakor kruhek, ki še jé, toda čuden, strašno čuden! Zapilil si je v glavo, da mora storiti od teh, da oprostite, lopovov, poštene ljudi. Koliko mu govorim, da bi to popustil. Nagovarjam ga in prosim, da bi si našel drugo mesto. Prosim vas, med temi ljudmi ne more pošten človek ni živeti. Josip je dober kakor duša, samo sebi ni. Odtrguje si od ust, pa kupuje in kupuje samo te knjige; gleda v nje in gleda — bojim se, da mu oči iztekó. Ne morem se potožiti zaradi sebe — Bog obvaruj — ne stradam ničesar. Meni je vse v rokah. Veli, da se uči in da se človek mora učiti, dokler živi. Pa on je brez tega že prepameten za ta divji in zalopani svet. V šoli se muči, da je strašno. Jaz bi potolkla in pomlatila vse te otroke, a on jih neguje, kakor da bi jim bil mati, ali kakor da so to grofovski otroki. Na paši jih pozivlje kakor kokoška piščance. No dobro, to naj bi še bilo. — Toda čemu — prosim vas, vi ste pameten človek — čemu koplje in dela v tem nesrečnem vrtu, kakor najpreprosteji težak? Zblati se, utrudi se in iznoji kakor lovski pes, da še jesti ne more. Tako vam dela dan na dan. Pa mislite li, da mu kdo reče

„hvala“? Nikdo! Svet se mu posmehuje, nagaja mu, a nekega dne — da, to je bilo v petek — pomlatil mu je nekdo preko šestdeset cepov. Jaz bi vrgla vse k besu. Kaj je storil Josip? Danes vam je vcepljenih vseh šestdeset in toliko cepov. Minulega leta so mu pokradli v šolskem vrtu ves luk, vse dinje, vse, gospod; ostalo je samo zelje; krompir in grah. Jaz sem se jokala od jeze, on pa je dejal mirno: „Hvala Bogu, da ga niso poskubili prej, takoj, ko je pognal kali. Otroci so se naučili na vrtu vse; a to je prvo. Meni je duša mirna.“ Pa kaj hočete tedaj? Ne umejem ga. Prosim vas, bodite mi dobri, odvrnite ga od tega, vi velečastni. On je mlad. Utegnil bi se prehladiti in umreti. Vse svoje življenje ni imel nič dobrega. Težko se je šolal. Živel je ob tuji milosti in nemilosti, poučeval tuje otroke, da se je preživil kako tako. Jaz sem mu časih, ko je prišel domov, stisnila v šako preostalo škodo, da moj pokojnik niti ni znal. Ali mi je Josip tudi hvaležen. Srce ima, ah, srce, samo da ni tako svoje glave!“

Župnik je ves blažen poslušal ženo, a končno rekel:

«To je pravi učitelj! To je dika človeka!»

«Glej no!» začudi se kuma, sklenivši roke.

«Da, vaš Josip je človek, kateri je vreden, da se z zlatom pozlati in okiti z zvezdami. Želel sem si vedno, da bi služil zraven dobrega učitelja, kateri ljubi narod svoj, a glej, našel sem učitelja, boljšega, nego sem si ga kdaj želel. Vi ste mi Josipa pokazali iskreno in verno, kakor mi ga morda ne bil nikdo. Tudi ono, kar vam ne ugaja, je pri njem najvrednejše in najvzvišenejše.»

«Milo mi je,» reče kuma, «da ga hvalite. Tudi meni je mil; pa da bi mogla, položila bi ga v nedrije, toda moja neumna glava vas vendar ne umeje.»

«A znate li vi, kaj goni Josipa, da dela toliko in tako vztrajno za svoj zanemarjeni narod? Ni on svoje glave. Njegov véliki trud in napor ne prihaja iz glave, temveč iz srca. To je ljubezen za narod. To je sveto, od Boga nadahnjeno čustvo. Človek brez tega svetega čustva ni pravi človek. On ljubi svoj narod z vso dušo, pa mu hoče tudi pomagati. Ta ljubezen ga hrabri, teši; ta ljubezen ga drži, da ne hodi po slabem poti; ta ljubezen ga uči, kaj je treba delati. Ko bi se mu moglo zabraniti, da bi prestal delati in tako živeti svoj narod, on bi bil najnesrečnejši človek na svetu: kakor bi mu odsekali obe roki. Ali če ne bi imel

te ljubezni, niti nebi znal, kaj je prava sreča na svetu — delal bi v šoli, kakor oni težak, ki tam seka drva. Ali mislite, da je njemu ves ta véliki trud neznosna muka; ali mislite, da mu je oni silni znoj, ki ga poliva pri lopati, težkoča? Ni, nikoli. To je njemu sreča, to mu milina, prava slast v duši. Duša mu uživa vse slasti baš tedaj, ko se mu telo najbolje trudi. Ljubezen, ta božja hči, premaguje vse, izpreminja najtežje muke v slast, a plačuje trudnika najbolje. Vzvišena ljubezen deluje tako, da je človek tedaj najsrečnejši, ko je storil največ za svojega bližnika. Srečen tisti, ki dela tako, a rob svoj, kdor ne zna za to.»

«Ne vem, kaj bi vam rekla. Ne vem, kako bi človeku moglo biti drago, ko se muči záse, a kako li za tistega, ki tega niti ni vreden.»

«Verujem, da vi ne umejete tega. To umeje malokatera naša žena, a žal, tudi malokateri veliki gospod. Da bi to umele dobro naše matere, ne bi bilo toliko nadlog. Ni ljubezni za narod, za človečanstvo. Vsakdo gleda svojo korist, pa za to je vse tako ubogo, tako malo prave pameti. Narod nam ni poučen, a glupca ga tisti zovejo, ki so krivi temu.»

«Tudi svet ni bil vreden, toda vendar ga je Jezus odkupil s svojo krvjo na križi.

Božanska ljubezen je otela svet; slavi jo zemlja in nebo. A pravi ljudje sledé stopinje Kristove.»

Molčala je žena, a molčal tudi župnik.

«Pa bodisi. Samo nekaj bi vas prosila. Moj Josip se druži z Markom tamburašem, a ljudje mu to zelo zamerjajo. Tega Marka vam trpi malokdo, pa kako tudi bi, ker je na slabem glasu. Bil je štiri leta v ječi. Meni ta družba ni mila. Jaz sem mu to že tudi rekla, ali me ne sluša. A je li tudi to pravo?»

«A zakaj bi ne bilo? Ne poznam še Marka, a morda je najpoštenejši človek. Znete li, da se Jezus ni sramoval razbojnika? Spomnite se li, kaj je Jezus storil viseč na križi obešenemu razbojniku? Ne smemo obsojiti človeka, predno ga ne poznamo v dušo. Ako ne trpi svet nedolžnega človeka, dolžni smo tembolj mi, da ga tešimo. A sedaj — baš mi je drago, da ste se mi potožili tako iskreno. Pustite samo svojega Josipa, negujte ga lepo, kuhajte mu dobro, pa bode dobro. Z Bogom!»

«Bog z vami!»

* * *

«Pomozi Bog, in srečo Bog dal!» pozdravi župnik učitelja na šolskem vrtu, kateri je delal z dečki.

«Da bi Bog dal,» odzdravi učitelj, pritisnivši z nogo zemljo okolo drevesca, katero je posadil.

«A Bog vas živil, Josip! Spomenik, ki si ga človek sam naredi, najlepši je in najtrajnejši. No, da vam tudi jaz kaj pomorem.»

In župnik začne pomagati učitelju.

Sedaj se prikaže seljak za plotom, gledajoč na vrt, kako gospôda delata. Pokima z glavo in reče:

«A, gospod, kako vam se hoče mučiti tako? Je li to vam sila?!»

«Ni sila tako, kakor vi mislite,» odgovori učitelj.

«Pa kaj vi ne umejete, zakaj se tolikanj muči?» začudi se župnik.

«E, morda hrepení po medalji,» odgovori seljak premodro.

«Motite se jako,» reče župnik. «Kdor dela ali se kakorkoli vojuje zato, da mu pripno na prsi kako bleščilo, tisti je ubožen človek, nečimern je, glup, pravi neumnik. Kdor dela dobro zato, da ga hvalijo, ni storil dobra, da bi komu pomogel. Siromak je. Tako je, dragi moj kum.»

Nato prinese Marko tamburaš na rami snopec divjakov iz šume.

«Tukaj, gospod, jih je trideset, nekaj hrušek, nekaj jabolk.»

«A ste li vi, Marko, izkopali danes v jutro tukaj teh štirideset jamic?» vpraša učitelj.

«Nisem jaz, nego mutec košoplet. Videl sem ga v jutro za rose, da je vozil todi gnoj,» odgovori Marko.

«Kako to, da se je lotil tega dela?» vpraša učitelj.

«E, kako ne bi,» odgovori Marko, «mutec vam je dobra duša. Kdor njemu dela dobro, on mu povrača bolje, a kdor njemu zlo, gorjé mu. Vi ste, gospod učitelj, njemu dobri, ž njim se radi šalite; dali ste mu nekega dné cigaro, a to je on kazal in se dičil po vsem selu.»

«A znate li vi, Marko,» vpraša župnik, «zakaj vaš učitelj toliko koplje in dela?»

«Kako ne bi znal?» reče Marko. «Gospoda to veseli, njemu je to zabava; to vidi vse selo.»

«Bog moj, ali ste vi ljudje čudni!» začne župnik. «Človek dela za vas, da se ne ubije, a vi tega še ne znate. Mogel bi si on najti boljše zabave, da bi mu bilo do puste zabave. Čuješ, Marko! zakaj je mutec izkopal te jame, a ni mu nikdo rekel?»

«E, ker ima gospoda rad, pa mu je žal, da se gospod toliko muči.»

«A zakaj ti gospodu toliko tukaj pomagaš?» vpraša zopet župnik.

«Da olahkotim gospoda,» odgovori Marko. «Gospod je dober, pa ga imam jaz tudi rad.»

«A kaj misliš, da gospod učitelj ne dela zato, ker ima nekoga rad, ki se muči kakor pravi mučenik? A ta nedolžni, dobri mučenik je ljudstvo, ves narod hrvaški.»

«Ne zamerite, gospod! Kdo bi bil to mislil,» izpričuje se Marko. «Kaj vem za nas, nam za ljubav ni še mahnila gospodska roka z motiko! Če hočem, da mi pisar v občini napiše pet besed, moram se prijeti za žep, in platiti deset grošev, ali vsaj mastno kokoš. Ej, gospod je dobra duša; on je naš človek. Početkom smo režali nánj, ali tega ne bode več. Ako smo tudi mi lagodni, vender ni used nas legel nečistnik.»

«Tako treba, da bi govorili vsi,» deje župnik in potrka Marka po rameni.

Sadil je Marko prinesene divjačiče, delal je župnik in vsi, a oni človek za plotom je gledal še vedno. Župnik mu pravi: «Pojdite tudi vi lepo k nam, da okusite, kako se lepo dela.»

«Ko bi se mi hotelo delati, imam tudi doma posla,» odgovori človek nemarno.

«Tako velite,» reče župnik. «Vi se samo šalite.»

«Dosti, da tudi gledate,» pravi učitelj milo.
«Tudi to je nekaj vredno.»

«Naši starci so rekli: ‚Kdor se z motiko ne namaše, ta si želodca ne nabaše,‘» reče župnik kakor šaloma.

Marko posadi svoje divjačiče, pomore še učitelju in reče odhajajoč z otroci:

«Ne bodete vi, gospod, več kopali tako težko. Nam je sramota. Mutec nas je vse zasramil. Dobili se bomo, ki bomo to delali.»

Župnik in učitelj ostaneta sama.

«Otroci delajo zelo radi na vrtu. To je dober znak. Največ je vreden dober primer. Vi delate z otroci kakor rob, radi tega to tudi otroke tako veseli. A to spodbuja tudi starejše ljudi na delo in marljivost. Ko vidijo, kako ti čislaš delo, čislali ga bodo še bolje tudi oni, spoštovali bodo lepo vas in šolo. Pot je utrjen. Ali kaj naj počnem jaz s starimi grešniki?»

«Res je, da so grešniki; kaj koristi, ako jaz dečka v šoli spravim na pravi pot, pa mi ga oče doma zopet pokvari! Ni sicer vsaka moja beseda bob v steno. Ostane vsaj nekaj.»

«Nama je treba, da drug drugemu pomagava kakor mož in žena. Meni je učiti mladost in starost vsekdar in povsod, kjer

je samo prilike. Zmoter nama je isti: da nam bode narod čim srečnejši in poštenejši.»

«Krasno govorite, gospod,» razveseli se župnik.

«Ali slab nama blagoslov, dokler bode ta nesrečna krčma! Ta brezdušni krčmar pritiska in nam sesa narod kakor more. S smrdečim žganjem mu ubija pamet, zdravje, imetek in pošten obraz. A narod ne veli zastonj: Kdor pred svetom izgubi obraz, izgubil je tudi dušo pred Bogom. Ko ne bi bilo krčme, bil bi narod drugačen.»

«Toda ali se ne bi mogel narod odvrniti od pijanstva tudi poleg krčme?» vpraša župnik.

«Težko, ali treba vsekako, da pokusimo. Treba razmišljati o tem.»

«Najprej je treba, da prepoznamo in dobro proučimo narod.»

«Treba, da se spoprijateljimo z ljudstvom. Med prostim ljudstvom in gospôdo je strašen jez. Ko sem prišel sem, gledalo me je ljudstvo kakor svojega neprijatelja. Niti zadnji pastir me ni hotel pozdraviti. A jaz sem pozdravljal lepo ljubeznivo vsakogar. Starca seveda pozdravljam vsakega prvi. Tako se je vsak priučil. Pozdravlja me vse selo tem rajši, ker vidi, da ne čakam nikakeršnega pozdrava. Moj dični učitelj Fabkovič nam

je rekel često: «Ko se razidete med narodom, proučajte narod. Bodite ljubeznivi vsakomur, pomagajte z naukom, kjerkoli morete. Svetujte, napotujte, delajte in delajte. Obidite vse hiše svojih otrok, pa tudi druge. Hodite vánje veselo, ljubeznivo, srčno! Govorite umno, trezno, pa tudi pošalite se malo, da razveselite ljudi. Saj je šalo Bog zapustil, a šaljivega druga ljubi družina. Pazite, kako bodete govorili s starcem, kako z mladeničem. Naše ljudstvo je dobro. Pomoči mu je treba, a samo ljubezen ga vzdigne. Kdor hoče uspešno vzgajati otroke, treba mu je znati, kako tisti otroci živé doma. Ako si pridobi učitelj ljubezen roditeljev, tedaj šele more dobro delovati.» — Obhodil sem vse hiše in vem, kje koga opanek tišči.»

«To so modre besede,» pravi župnik. «In ni čudo, da povsod baš pridni učitelji toliko hvalijo Fabkoviča.»

«Kdor hoče zdraviti bolnika, mora mu poznati boleost. Pa tako je tudi tukaj. Mi dva bodeva, Josip, občevala z ljudstvom, ž njim se radovala in žalovala. Nadejem se, da naju bodo danes jutre blagoslavljali tisti, kateri naju še hudo gledajo.»

«V to ime pomози Bog!» konča učitelj, in dve pošteni roki se stisneta in ločita.

V.

Brez starega panja sirotno ognjišče.

Nar. poslovica.

Starec Andraž je gradil plot; nabijal je baš protje, ko mu je dejal župnik, prišedši z učiteljem:

«Pomozi Bog, Andraž!»

«Da bi Bog pomagal tudi vama, gospoda,» reče Andraž. «Glejta, jaz gradim plot, ker mlajši nečejo, da jih vsaj za mene živega ne dohiti kletev. Ne daj ti Bog plota okolo hiše!»

«Dal bode Bog, da tega ne bode,» reče učitelj.

«A kako vam je kaj?» vpraša župnik milo.

«Vidi Bog, ljudje ne verujejo,» odgovori Andraž. «Star sem. Pripognila so me leta, a življenje mi visi na dlaki. Meni bode konec kako tako na očetovem ognjišči, a kje bode sinu mojemu, vedi sam Bog.»

«Kje vam je sin?» vpraša župnik.

«On je na Jurjevi stopinji, da mu bode konec kakor Juriju, pokojnemu možu naše vdove Marije. Zlo je prišlo med nas, in nič dobrega ne bode.»

«Jaz tega vašega sina še ne poznam,» reče župnik.

«Kako bi tudi, ker odide v četrtek v Karlovec, a v ponedeljek se divjak povrne, da raztira ženo in deco, in da zopet pije na upanje pri našem Karpelesi. Velim vam: Drugi Jurij. Jurij je umrl sramotno brez sveče na smrtni postelji, a njega ni skrb, da li bode on danes tudi tako. Glejte, to vam je zopet kriva naša kuma. E bil mi je desna roka, kakor je sedaj sramota.»

«A kdo je temu kriv?» vpraša župnik radovedno.

«Jurij, Bog mu oprosti grehe,» odgovori starec. «On ga je pripravil do tega, kakor je govoril, gospodskega obrtništva. Kje se človek nauči prej dan gubiti in zapravlјati; kje vrže človek ležé obraz pod noge in pusti v nemar ženo, otroke in pozabi na istega Boga nego v krčmi. A sedaj znate, kaj sem rekel.»

Starec umolkne, vzame pipo iz oglodane torbe, kresne dvakrat, trikrat, goba se zadimi, nato jo potisne v pipo in govori dalje:

«Ej, da bi mi vi povrnili sina, rajši bi bil, nego da gledam to božje solnce. Vnukov je polna hiša, a kaj jih čaka?! Beraška torba. Nevesta je dobra, da ne bi mogel najti boljše. Dela kakor rob. Moli Boga, kakor bi delala pokoro največje grešnice. Moli v zori in po noči, da bi Bog njenemu možu

vrnil pravo pamet. Molijo tudi otroci za zdravje svojega očeta. Jaz delam, kolikor dà starost, a on vleče našo letino, vso muko našo k Karpelesu za žganje. Odkoder sem se nadejal, da me bode solnce grelo pod stare dni; od ondod me bije led.»

«Usmilil se bode dobri Bog,» tolaži ga župnik. «Popravili so se največji grešniki, pa zakaj se ne bi vaš sin. Sreča, da imate tako nevesto. A dobra žena bode obrnila zlega moža.»

«Nevesta moja je duša od žene, kakor tudi njena sestra Marija,» nadaljuje starec. «Ali ubili jo bodeta žalost in nevolja. Ona molči, trpi, joče skrivoma, da ne razžalosti mene in otrok svojih. Ali jaz to vidim dobro. Utrga si od ust zalogaj, pa ga dá otrokom. Pa še jo vsako leto obdari Bog z otrokom. Srce me boli, ko pomislim, kaka je bila to žena, ko je prišla v mojo hišo: milina jo je bila pogledati. Zdrava kakor jabolko, jedra kakor dren, a delala je za dva. Gospod, gotovo je bila cvet, ki se nosi za klobukom. Danes to ni več ona žena . . . Pa kadar jo gledam, kako krije otrokom svojim grehe moža svojega, kako jo uči, da treba spoštovati očeta, tedaj ne vem, biva li kje pod solncem boljša mati, boljša žena, boljša nevesta.»

«Istina je prava in živa,» potrdi učitelj. «Dva njena otroka hodita v šolo. Samo njeni otroci in otroci vdove Marije, njene sestre in Markovi otroci so znali moliti Očenaš in vero božjo, ko so prišla v šolo. Vsi drugi otroci se nišo znali ni križati. Ona neboga me vpraša vsak dan, kaki so njeni otroci, so li poslušni. Drugi roditelji bi prej vprašali pastirja za svoje živinče nego za svojega otroka. A za otroško pamet jih ni skrb. Otroci so jim deveta briga. Ko umrje otrok, tedaj jim je menj žal nego za govedče, ko jim pogine. A verujete li, gospod, da so v našem selu ljudje, ki ne vedó ni Očenaša?»

«To ne more biti,» začudi se župnik.

«Ali je istina,» potrdi starec.

«Bi li nama vi hoteli pripovedati vse od kraja do konca, kakšen je bil mož vdove Marije?» vpraša župnik. «A kako je premotil vašega sina.»

«Pa bodem, ker ste voljni poslušati,» reče starec in zaseka sekirico v staro hrastovo klado, na katero so vsi sedli. «Marijin mož vam je bil pravi človek, kakor tudi moj sin. Vabil-ga je in mehčal naš krčmar zvito in prevejano. Ponujal mu je žganja, da bi pil, toda on ni hotel njegovega žganja. Ko ni šlo tako, začel je Karpeles učiti, kako more seljak lahko obogateti. Ni tega on ni hotel

verovati. Začelo se mu je goditi zelo slabo. Nerodovitost je odnesla moko, nikjer zaslužka, da bi človek zdvojil. Zobje se ne morejo obesiti ob klin. Nikdo ne dà denarjev, a krčmar jih ponuja. Vzame on desetačo, a krčmar mu reče: Ako mi do Božiča — to je bilo jeseni — povrneš petdeset, povém ti, kde si jih zaslužiš pošteno, a brez muke. Ne dam petdeset. Dvajset, ako hočete. In pogodila sta za petindvajset; a krčmar mu reče: V Karlovcu lahko zaslužiš vsak petek in na vsak sejem najmenj tri do pet, a kadar bode sreča, tudi dvajset goldinarjev. Bodi mešetar. Ti poznaš ceno in vrednost goveji živini, a da jezik stori svoje, zato je žganje, a ti maži.»

In moj človek se je dal na mešetarstvo. Nesreča je hotela, da je primešetaril prvokrat deset-goldinarjev. To ga je odmamilo od rala in kosišča. Naučil se je človek dan gubiti in tudi piti. Pil je s trgovci zadavek, pil vino, pil žganje. A žganje je cigan; čim bolj ga piješ, tem bolj žejaš. Čim je več pil, tem mu je bil naš krčmar večji prijatelj. Časih je primešetaril dobro, a časih tudi nič, a vse je šlo po golti. Zanemaril je ženo, otroke, pozabil na Boga — izgubil obraz. Naučil je mešetarstva — da mu ne bi bilo sledù — tudi mojega sina. Da Marijin mož se je tudi po-

gospodil. Vrgel je raz sebe našo starinsko obleko, pa vrgel nase nekovo krpo, kadil na dolgo cev — nikdo mu ni bil do kolena: a njegova žena in otroci so tožili od gladu, a streha se jim je podirala nad glavo. Prodal je volove, rekši, da jih ne treba; prodal njive, rekši, da jih nima s čim orati. Pa tako je prišel gospodski človek s konja na osla.

Ako ni v Karlovcu ničesa zaslužil, vrnil se je isti dan domov, a da mu ljudje ne bi videli prazne mošnje, prepeval je in se veselil, kakor bi bil pijan, kakor čep. A v želodcu se mu je delala, Bog me, pajčevina.»

«Ali kako je končal svoje življenje?» vpraša župnik.

«Zlo, kakor je dejal,» odgovori starec. «Napil se je v Karlovcu, kakor vsi mešetarji. Prišel je nekako na brodišče v Karlovcu, da bi se z brodarji prepeljal domov. Brodarji so ga spreveli na brod; toda mirovati ni hotel, nego jih je grdil in psoval. Zaziblje se in prekucne na pleča v Kolpo pa nijaj. Nikoli več — pojela ga Kolpa.»

«Žalostna smrt,» reče župnik.

«A žalostnejša Marija,» pridá starec, katera je ostala uboga s toliko otroci, pa vse polna dolgov, a potlej še ona nesreča . . . Vidita, gospoda, dve najboljši ženi — Marija

in moja nevesta — a trpita največ. Je li to prav?»

«Božja volja je, a Bog nikoli ne pozabi svojega človeka,» potolaži ga župnik.

«A kakošna je bila mati vaše neveste?» vpraša učitelj.

«Dobra in poštena duša, kakor sta njeni hčeri. Na rano bi jo privijal,» odgovori starec.

«Kakeršna mati, takšna hči,» reče učitelj. «Tudi vaši vnuki bodo pošteni, a to naj vas tolaži.»

«Gospod,» naprosi starec župnika, «vi ste dober in moder človek; ne bi li kako obrnili, da bi prišel k pameti?»

«Ko bi le mogel! Kdo bi bil srečnejši od mene?» reče župnik.

«Pokličite ga lepo k sebi, pa storite, kar znate. Ako se ne preobrne, ubijeta nas golota in siromaštvo.»

«Bodem,» reče župnik, «a sedaj da ste mi zdravi!»

Ko se je vračal domov, rekel je župnik učitelju:

«Čuden je svet nehvaležnik. Svet časih kuje v zvezde mestne žene, katerim je najtežji posel pletenje nogavic: žene, katere so radi nečimernosti nabirale v rokavicah darove — vozeč se v kočiji — za siromake,

katere plešejo za ranjence in gladno ljudstvo. Svet obsipava ženo s cvetjem in jo izprevaža z velikim slavljem v grob, ženo, katera je plavajoč v miru in obilji napisala le kako povest ali zložila pesnico, katero so ji popravili drugi. Sèm naj pridejo pod ubogo seljaško streho, da bodo videli, kako dve nesrečni ženi ljubite svoje otroke. Sèm naj pridejo, da bodo videli, kaj je prava ljubezen materinska. Sèm naj pridejo brbravci rodoljubja, da se poklonijo ženama, kateri sta v vsi bedi večji od mnogih, katerim svet prižiga kadilo.»

VI.

Ali bratje, kdor živi sam zase,
Ne velé mu, da živi junaški.

Gregor Martič.

Sešla sta se zopet dva dobra človeka, dva nerazdružna drugova, dva čista narodna svečenika: naš župnik in učitelj. Proučavata oba narod, a ne mislita o drugem, nego kako bi si poboljšala narod, da bi premagala krepost, ljubezen za vse, kar diči pravega človeka. Beležita svoja izkustva, rešetarita jih in čistita, da jih spravita v red v knjige, da bi se tako pomaglo vsemu narodu.

«Gospod,» reče župnik, «poslal sem zvonarja po Andraževega sina mešetarja, da

bi prišel k meni, ne bi li ga kako napotil, da se opameti. Ali da mi odgovoriti osorno: Popu je tako daleč do mene kakor meni do njega. Ako je tvoj župnik gospod, ni moj. To je bilo predpoldne, a jaz popoldne sam k njemu. Dobil sem ga doma, kjer je sedel sam za mizo, a pred njim zdela krompirja. Bog blagoslovi! pozdravim ga srčno. Ker ti nečeš k meni, glej mene pri tebi. Pa potem: a kje ti je stavec? — Ne vem, odgovori suho, gledajoč neprestano v skledo. — Slišal sem, da veš mnogo lepih povestij, rečem jaz. — Vem, odgovori on. — A ne bi li meni povedal kake lepe? — Pa kaj bi to vam? reče on. — Lepe narodne povesti so zlata vredne. Jaz sem jih zabeležil že mnogo, pa bi rad tudi tvoje. — E, pa znajo to tudi drugi ljudje; naj vam pripovedajo oni. — Ali tako ne umeje nikdo pripovedovati kakor ti. — Tamburaš Marko umeje še lepše. — Tudi on mi bode pripovedal. Prišel bode on in še nekoliko ljudi. Jaz pripravim lepo večerjico in kapljico dobrega vina, a dobile se bodo tudi cigare. Daj roko, pa reci, da prideš. — E, pa bodem. — In tako sem jaz pogodil žilico temu človeku. Najprej treba, da si primamiva in pridobiva največje pijance in nemarnjake, a ostali svet bode že za nama. Ko naju bode začelo

ljudstvo rado imeti, ko se ž njim spoprijateljiva, tedaj še začnem lepo od daleč, da ga obrnem.»

«To mi zeló ugaja,» pritrди učitelj. «Naš človek je vedno mečji, ako prideš k njemu domov, negoli če mu zapoveš, da bi prišel pred te.»

«Nagovorite tamburaša, da bode pripovedoval prvi, tako se ohrabré tudi drugi.»

«Dobro,» reče učitelj. «Marko lepo pripoveduje, a posebej o svojem življenji.»

«Treba tu seveda velike ljubezni, železne volje in zatajenja. Pred očmi nam mora biti vedno delo in življenje Jezusa Kristusa. Največje blago tega sveta so dobra dela. Čim več znaš, tem več tudi moreš. Človek je tem koristnejši, čim učenejši, boljši in popolnejši je.

«Kadar obrnemo narod in ga vrnemo treznemu življenju in delu, tedaj bodemo delali, da bode začel ljubiti lepo in koristno knjigo. Istina je stara, da delo obrača tudi veliko zlo v dobro. Grom je veliko zlo, toda človek je blisek najpřej ujel, a sedaj mu že goni kolesa, sveti mu in služi tako in drugače. Delo človeško je obrnilo zemljo v plodno njivo in ji podalo večjo ceno. Vsa dobra človečanstva so prislužek dela. Ko vidimo zeljnato glavo, ni ne mislimo, koliko

je trebalo muke, koliko sto in sto let, dokler se je iz divje rastline — kalí — vzgojilo zelje i. t. d. Šolska mladina se uči dela: pa bode, ako Bog dà, umnih in pametnih gospodarjev.»

VII.

Nije blago, ni srebro, ni zlato,
Ali je blago, kar je srcu drago.

Nar. pesen.

Pri gospodu župniku je prestrta velika miza sredi sobe. Pripravljeno je že vse, a v kuhinji nekaj cvreš, da je milina. Župnik in učitelj se izprehajata po sobi, pa željno pričakujeta svojih gostov.

Župnikovemu dvorišču se približajo štirje ljudje. Med njimi Andražev sin in Marko.

«A kdo bi znal,» reče Andražev sin, «kakov kolač je zamesil naš župnik. Ni njemu za naše povesti. Druga povest je to. Treba nas za kaj drugega.»

«Ljudje, pamet v šake, da se ne prodamo kakor babe,» reče drug.

«Prodal si se že davno,» reče Andražev sin. «Karpeles naj samo udari na boben, pa se bode vedelo, čegav si.»

«E, ljudje, kako nekaj diši pri župniku,» nasmeje se Marko.

«Zna župnik, na kakšno mamilo se lové krščeni somi,» reče mešetar.

Prvi stopi v sobo Marko in reče:

«Dober večer, gospôda! Tu smo prišli k vama na prelo, da ne bi bilo nikomu žal.»

Posedli so se okolo mize, na kateri se je že kadila pečenka in se bliščalo rujno vino.

«Tukaj je vsega, kakor na Božič,» pošali se Marko. «Niti na moji svatbi ni bilo tega.»

Iz početka je bilo vse tiho kakor navadno. Razven domačina je črhnil samo Marko po katero besedo. Ostali so molčali, kakor bi jim bili jeziki od ledú. Ali razgreje vince srce, zažari se lice in razveže jezik.

«Daj nam povej, Marko, kako si se ženil,» reče učitelj.

«E, to že veste,» nasmeje se Marko.

«Ali jaz ne vem,» ujame ga župnik. «A kako si se naučil tamburice, ko vsa župa ne umeje tamburati?»

«Vsega tega sem se naučil v hladu, kjer ni muh,» reče Marko šaljivo. «Ubil sem človeka, pa so me učili delati tambure.»

Župnik se začudi tej iskrenosti.

Marko je poseben človek. Visok je, koščen, trden in črn. Gosti črni lasje mu rasejo do polovice čela. Črne oči so mu žive, vesele, kakor ne bi nikoli vedel, kaj je zlo.

Marko je človek od oka. Pripovedovati zna prekrasno, da bi ga poslušal noč in dan.

«Najprej naj povem, kako sem se izučil obrtništva,» nadaljuje Marko. «Bil sem najmlajši pri očetu. Imel sem petindvajset let, a čuval sem še vedno živino. Pastir in pastir. A ni mi bilo ni žal. Moji vrstniki so se oženili že davno, a jaz sem še vedno pasel živino. Pa nisem ni mislil o drugem nego o svojem pastirstvu. Ostal bi pastir za veke vekov. Bil sem zadovoljen kakor dandanes. Pa da vam pravo rečem, dobil sem prvo novo torbo, ko sem že izjel dvajsetinšesti Božič. Veselil sem se torbi bolj, negoli se veseli milijonar svojim milijonom in zlatim gradovom. Bil sem srečnejši pri svoji torbi negoli general pod svojo perjanico . . .

Nekaj se je pobunilo in prevrnilo v meni. Misli so se mi prvegle po mozgi, pa sem pozabil torbe in vsega, kakor bi bil stopil na zlo travo. Meni je bila polna pamet samo Stane. Stana je bila ubožica kakor jaz ubožec, ali dobra kakor božje solnce. Ona je pasla svojo živino daleč na drugi strani; toda jaz sem uravnal tako, da sva se shajala vsako jutro. Srce je hotelo, da bi ji kaj dal, ali kaj hoče berač! Zdela se mi je moja prosenica lepša od njene. Dal sem ji svojo prosenico, a ona meni svojo,

kakor bila njena boljša. Gospod! Čast tej pečenki, ali nisem okusil milejšega zalogaja od Stanine prosenice. Molčal sem, a tudi ne bi povedal, kako mi je bilo, ni za živo glavo. Ej, pa komu bi povedal, ko nisem rekel ni Stani. Pa tako: žalost je našla bedo, in posestrili sta se.

Hotel sem se ženiti, toda nisem mogel tega povedati bratu. Bilo mi je, kakor bi bila to sramota. Pastirji se pri nas ne ženijo, a jaz nisem hotel več pasti. Navalil je brat náme, da bi moral, toda jaz nisem hotel nikakor. Brat vzame palico, pa po meni kakor po snopu. Izbil me je pošteno. In zalila me je kri. Nisem vzdignil roke na brata: kriv si, pa trpi.

Na nesrečo sem gnal z bratom vole v Karlovec na sejem. Brat proda vole, a meni lanu preko ram. Jaz da bi šel domov, a on v Metliko, da bi kupil mlajše vole. Ni vam srečnejšega in gizdavejšega stvora od našega človeka, ko proda vole, a vrže preko sebe lanec. Pa tako sem bil tudi jaz. Nisem šel domov, temveč hodil sem po Karlovcu, kakor bi bil oklican in prvi gospodar. Našel me je Ljuščina, gospodar iz naše občine. Tudi on je prignal vole, toda ni jih prodal. «Ali bi mi ti Marko,» reče mi Ljuščina, «odgnal vole domov? Jaz moram še iti na

več strani, a nimam, komu bi pustil vole. Dal ti bodem za vino!» » Zakaj ne bi. Ženem te vole in nosim v torbi beli kruh. V gozdu ondu pod Karlovcem me je zalotila noč. Ko sem mislil, kako dam kruh Stani, skoči nekdo izza grma, pa me hoče s kolom po glavi. Odmaknem z glavo, a on mi zakadi kraj zatilnjaka na pleča, da sem mislil: vse zvezde so pale z neba. Ko je pal jedva kol, pade moj lanec po njegovi glavi, jedenkrat, dvakrat, kakor sem mogel. In ubijem ga kakor kačo. A kaj je bilo to? Ljuščina se je zelo posvadal s tem razbojnikom. Razbojnik ga je pričakoval, videl njegove vole, pa mislil: to je Ljuščina. Meni je bilo drago, da sem ugonobil lopova, na katerega je bil razjarjen ves kraj, in kateri je že davno zaslužil vešala.

Izročim družini Ljuščinove vole, povem, kaj je bilo, pa hajdi. Pridem do Stanine hiše. Pritihotapim se do okna, toda žalosten ne vidim ničesar. Užgem šibico in ugledam mater na postelji, a Stano na klopi pri peči. Noge so zatrepetale pod menoj od nekakšne sile, in storilo se mi je milo. Šibica ugasne, a jaz vem, kaj bi počel. Bojim se, da me ne bi kdo videl. Bojim se užgati druge šibice, a oditi ne morem. Užgem na tihem tudi drugo . . . Zapeče me v prste — in

ne vem, kaj bi počel. Srce mi je bilo kakor da bi hotelo izskočiti. Odrežem v živem plotu palico, zaostrim jo in nabodem kruh na palico, zapalim šibico in denem na palici natakneni kruh Stani k glavi. Odšel sem. Zavlekel sem se doma na senik.

Drugi dan je bila sobota, a mene so hoteli z bodakom odgnati v zapor. Ne dam se jaz. Carstvo daje sto cekinov na glavo razbojnikovo, a mene, da bi zaprli, ker je jeden razbojnik menj. Vse selo me je hvallilo, ker sem ga umoril, toda niso hotela gospôda. Hoteli so me vezati, a jaz sem se branil. Ali kako se bodeš bodel z rogatci! In glej, privlekli so me v ječo, v hišo ne navadno. Motali so me vsakojako, zavijali me sèm, zavijali me tjá, dejali so me na sito in rešeto, a jaz sem govoril zgolj istino. Rekli so mi, da sem mu zdrobil glavo, da tu ni padal samo lanec, temveč tudi kolec. Jaz ga, vero vam zadajem, nisem s kolcem, ko sem ga ubil z lancem. Gospôda svoje, a jaz svoje, in nikoli se nismo zložili. Ljudje so šli iz Karlovca, pa ga je lahko kdo našel, prepoznal in ubil do kraja. Ko bi vse selo šlo mimo njega, vsakdo bi bil brsnil tata z nogo. Od vsega sela nobeden živnik ne reče: Bog mu oprostí. Vprašali so me, ali ga mrzim. A mrzim. Sodec je bil nekakov

tujec, rjav kakor lisjak. Bedak, gospod. Sodil me je, a videl sem, da me ni razumel, niti jaz nisem znal, kaj je hotel. On ni hotel razumeti, zakaj sem se upiral in zakaj nisem hotel iti takoj pred sodišče. Trdil je, da sem jaz napal malopridneža in ga ubil iz osvete. Ker ne verujete, storite kakor vas je volja. Bolje, da jem jaz pasje meso, nego pes moje. Odsodili so me na sedem let zapora. A jaz sem rekel sodišču: Rajši sem, da vi mene jutri pogubite, nego bi on mene danes ubil.

Vrgli so me v Osek. Ej, mila mati, kaj bode sedaj! Probujem mesec dnij prav zdrav, ni kriv ni dolžen, a to je velika muka. Ta mesec dnij, kakor sto let. A kje je še sedem let! Mati moja! Bilo mi je kakor mrliču, ko se prebudi v grobu. In varuj Bog vsakoga te nevolje! Pa nisem bil več ni prilika človeku. Ko ne bi bilo Stane, odsedel bi jaz to nekako. Pa ko bi vsaj rekel Stani, naj me čaka! Snujem jaz, kako bi pobegnil. Zginil bodem za sedem let, pa da me je baš zadojila volkulja. Gorjé, mati, ne da se pobegniti! Naučil sem se, kako se delajo tamburice. Tu delam tamburice, a tam mislim na Stano. Stana, ne vem je li živa, je li mrtva, je li omožena, ali devica.

Privadim se onim ljudem. Pretrpim in prebijem štiri leta, usmilijo se me in me izpusté domov. Ko sem prišel na svetlo, vesel, mila mati, objel bi bil suho drevo.

Pridem domov, a nikjer nič. Bratje so me začeli sovražiti. Nikjer ne morem dobiti groša, a brat mi pije v krčmi. Stana ni odšla za mož. Prosim brata Jurija, da bi me ženil, toda neče. Gleda me kakor tujec tujca. A babe govoré, da sem pobegnil. Brat mi veli: Katera bi tebe vzela, ker si ubil človeka, ti bi ubil tudi ženo. Zakipelo je v meni kakor nikoli . . . Sedaj umrje Juriju žena. Mislím, oprostí mi Bog, to je voda na moj mlin. Ali glej: sedaj se je hotel brat ženiti. Zakolje gosko, pa pošlje z njo še pogačo in dve steklenici vina. Vdova ima dve pameti, a nobena ji nič ne velja. Snubil je on devet vdov, toda ni ga hotela nobena. Gorjé! Poklale so se goske popilo se vino, a moj Jurij je ostal brez žene. Pa mu bodi, ker se ne da ženiti meni.

Izpraznil je moj brat vse. Vse so pojedli poroki, a nekaj vdove. Kaj bodem sedaj jaz?! Kako bi se ženil, ko Jurija neče nobena in ker je kočá prazna ter ni nikjer ni psa ni mačka. Katera bi mene vzela, ker sem ubil človeka, a nimam ni groša. Premišljál sem, kako bi dobil kak groš. Začele so

crkavati kobile, a jaz sem nabiral kosti in jih nakopičil celo, pa hajdi k židu v Karlovec. Dobil sem za kosti nekaj denarjev, pa mi je bilo malo lože. Prinesem denar domov in bi se še rajši ženil. Nikdo se živ ne briga zame. Svet se mi roga in govori: Prvrnilo se je nebo, ženi se stari osel Marko, a ne Jurij!

Bil je zbor. Vse je odšlo v zbor, ostal sem samo jaz doma, pa čuvam bratovske otroke. Nisem hotel nesti raztrgane obleke v zbor. Bil sem raztrgan, a bril se nisem nikoliko, da so se me plašila deca. Solnce je zašlo. Spravim otroke spat, ležem tudi jaz, a brat. Milan se vrne domov in žene vole v koruznico. Pride tudi moja sestra domov, priteče k meni in me vzbudi. «Vstani Marko, privedla sem ti ženo,» reče mi sestra. «Koga si mi privedla? Stano,» ako ti je drago, rekla je sestra. «Lažeš mi!» odvrnem jaz. In ni mi lagala. A kako hočem pred njo, ker sem raztrgan in neobrit! Skočim kakor jelen, vzamem britev in škarje. Sestra je odšla, da je kratkočasila mladenča, a jaz sem pobegnil k bratu v koruznico. Milan me ostriže in obrije pri ognji, sestra mi dá bratovo obleko, a jaz v hišo pred mlado. Sedem za peč. Nisem znal, kaj bi delal, vzamem pipo in začnem (pušiti) kaditi. Od-

bijal sem silno temni dim iz pipe, da sem lože pogledaval skozi dim Stani v lice.

Stana je prenočila pri sestri; vstala zgodaj, a rekla moji sestri, da me bode vzela. Sestra sprejmi Stano domov, da jo izgovori pri materi.

Začel sem se rediti in čistiti, a iz raztrganca Marka se je naredil čeden in zal človek.

Svoja sreča ni vsekdar vsakomu mila. A zlo te čaka, kjer se nadejaš dobremu. Bilo je dobro, pa je prišlo zopet zlo. Bila je v selu svatba, a od nas je šlo vse na svatbo, samo jaz sem ostal doma. Ni mi dalo nekaj mirovati, pa sem odšel na večer tudi jaz, ne na svatbo, da bi pil in jedel zastonj, nego v krčmo, a krčma je tik one hiše, kjer se je svatbovalo. Izpraznim pol litra, izpijem polovico drugega, a mene pozoveta dva dečka, da bi šel med svatove; toda šel nisem. Prišel je Ljuščina, pa liter vina pred me. A imel je tudi zakaj. Ali ko sem sem se jaz malo nakresal — a vino pobudali tudi pametnjaka — pomešam se tudi jaz med svatove, ali ko pridem tjá, bilo je jada iznenada; vzdignila se je na me krika: «Udari ubijalca! Udari ga, ne miluj ga, ni ga mati rodila.» Pa kakor bi kdo vrgel kost med gladne pse. Vsi na me. Prvi me je loputnil Luka. Aha! sedaj vem, odkod piše ta veter. Luka je prislinjal za mojo

Stano, a ona ga je odbila. Razjezil sem se, pa se ne dam. Sramota, ko bi me vrgli iz hiše; pa tudi zakaj. Branim se, toda zastonj, name so se vzdignile vse roke. Branil sem se ljuto, dokler me ni objahalo pijano ljudstvo. Pritisnili so me do vrat, potrli vrata, vrgli me na tla, a vrata na me, pa udari skakati po vratih, da sem počrnil od jada in muke kakor vrag. Popokala so vrata, a gospodar kriči: « «Jenjajte, čuvajte mi vrata!» » Vzdignili so vrata, pograbili me, pritegnili mi noge za vrat, zvinili me v klopčič kakor ježa, pa me vrgli na cesto. Odvlekel sem se nekam domov. Kakor strto kolo, ogrnil na sè kabanico, pa nož izpod trama. Bog oprosti, hotel sem razmesariti Luko. Posekal bi ga, ne zapiši mi Bog v greh, da bi ga pure zobale . . . Sreča moja, da nisem.

Pripravim se na svatbo in oženim se vender navzlic vsi nevolji. Glej sem, glej tam: vse prazno, nikjer nič ter nič. Pojedli so vse svatje, kakor kobilice.

Lotim se posla, pa skoro se obrne na bolje. Saj siromak bode priskrbel, ako začne gibati prste. Midva sva delala, kolikor se le more, pomogla sva si, pa glej, sedaj je vsega po malem. Stana je skrbela, čuvala in čuvala, a znate; ako ne čuva, ne nateče. Katera žena je dobra, dobra je kakor svetnik,

a katera zla, hujša je od pekla. Ko ne bi bilo moje Stane, ne vem, kako bi bilo. In to vam je, kakor na dlani moja izpoved; nič nisem pridal, ničesar odvzel. Ni me sram. Božja je volja. Sedaj veste, kako je bilo in kako je, a konec je v božjih rokah.»*

«Ti si, Marko,» reče župnik, «mного pretrpel, a zopet si ostal pošten človek. A lepo je, da se tako spominjaš svoje žene.»

«A sedaj si, Marko, srečen in zadovoljen?» vpraša učitelj.

«Srečen in zadovoljen, da ne treba bolje. A kaj imam. Hišico, nekaj zemlje, malo živine, a trideset panjev bučel. Bog mi je dal veselo srcé, pa se mi zdi, da sem bogat človek. Kar imam, to je božje in moje, a Karpeles me še nima v svojem žepu.»

«Bogat je, kdor je zadovoljen, veli poslovica,» prida učitelj.

«Pa Bog poživi vse dobre žene,» nazdravi župnik in trkne z vsemi. «A kako si ti zadovoljen s svojo ženo?»

«Dobra je,» odgovori Andražev sin.

«Slišali smo Markove gosli, a daj nam sedaj ti kaj povej,» reče župnik Andraževemu sinu.

---

* Ta prigodba je istinita, ker Marko tamburaš je še živa oseba, kakor mi je često pripovedoval g. pisatelj.

«Pa bodem tudi jaz,» reče on, «toda ne o sebi. Pripovedoval vam bodem, kako je sanjala stara ciganica o raji. Reče ciganica: Hiša je vsa narejena od sira, a popojena z duhanom (tobakom). V vsakem kotu rase drevje, a na vsakem drevesi visé pečena jetra, a plotovi so — pečeni drobovi. Pod vsakim drevesom je stol, a na stolu pečen vol, v njega zapičen nož: kdor pride, da si odreže. Teče voda reka, polna gostega mleka. — To vam je ciganski raj.»

«Ej, kar se je babi htelo, to se ji je v snu vrtelo,» nasmeje se Marko.

«Pa tudi to je dobro,» potrди župnik.

Društvo je govorilo še o marsičem. Seljakom je bilo milo, ker jih je župnik gostil tako srčno in poslušal tako rad. Drugi dan je bilo polno selo hvale. Hvalili so župnikovi gostje župnika.

Prva bitka je bila dobljena, a učitelj in župnik sta premišljala, kako bi osnovala drugo večo družbo.

VIII.

Delo, poštenje in nauk nas bodo oteli.

Prvo soboto po tem večeru se je obrnilo vse v šoli. Toliko, da se je zmračilo, zbrali so se možje v šoli. Prišel je starec Andraž

in sin njegov, prišel je Marko in mnogo seljakov. Poklicala sta jih učitelj in župnik, da bi jih odvrnila od krčme.

Nekoliko dni prej sta hodila župnik in učitelj k najnemarnejšim ljudem, da bi jih poklicala v šolo na razgovor, in da srknejo kapljico vina. Marko in ostali prvi župnikovi gostje bobnali so po selu, kako sta jim dobra, kako lepo govorita z vsakomur in da je tu drugačno vino nego pri Karpelesu.

Žene so se temu čudile, pa je vprašala kuma kumico, kakšna je ta šola za stare ljudi.

Krčmar se jezi, videč, da se voda čisti in da tu ne bo dolgo obilega lova.

Vsi vinski lakomniki so v šoli, samo ni največjega; ni Tomaža, a ni ga tudi v krčmi.

Temno je kakor v rogu. V šoli čaka vse mirno, mirneje kakor najboljša deca, in imel je početi župnik.

Izza šole se prikrađe nekdo. To je Tomaž. Da li ga je poslal krčmar prisluškovat, kaj li. Loti se Tomaž na vrtu bučel; težje panje podira in jih spušča na tihem v mlako, a najtežje odnaša po stranski poti k krčmarju. Zgnete med v lagvič, kjer je bilo že nekaj meda. Potegne se v krčmo a krčmar mu da žganja. Tomaž nagne do dna, pa zakašlja: «Aha! To draplje pošteno.»

«Ljudje moji!» začne župnik pred narodom. «Tu nas je starcev in mlajših. Milo mi je in drago. Ko bi vas vprašal, kako vam je, vsi bi rekli — zlo. Vaši starci so orali s šestimi voli, in dika jim je bila: a vam ženejo poslednja dva iz jarma. Osameli so vam jarmi, pa viseči na klini, spominjajo drugih časov. Vaši starci so imeli cele čede svinj, a vi jeste nezabeljene žgance; pa da bi bilo tudi teh vsak dan! Vaše starice so se hvalile s polnimi skrinjami perila, a vaša deca nosijo jedno raztrgano srajčico. Pri vaših starcih je bilo plesnivih tolarjev, a pri vas ni niti predrtega novčiča — ali dolgov kakor las na glavi. Vaši starci so pričakovali v svoji hiši kuma in prijatelja s staro slivovico, a vas strupi krčmar s smrdečim žganjem, katero vi skopo plačujete s slivami, ki še niso dozorele. Na vas so navalila vsakojaka zla, kakor gosenice na zelje. Vas bijejo vsakojake bede, kakeršnim prej ni bilo glasu. Vas bije led, solnce in voda.»

«Istina je, gospod; Bog vam daje,» krikne nekov seljak.

«Istina je,» nadaljuje župnik, «toda istina je tudi to, najžalostnejša istina, da se največ bijete sami. Največ vas bije krčma in postopanje.»

Tu se vznese župnik ves in govori kakor s plakajočim glasom.

«Ne zamerite, ljudje! Prijatelj sem vam. Tudi mene je porodila seljakinja. Živim med vami. Jem, tako rekoč, z vami iz jedne sklede. Poznam vaše jade, nevolje in rane, a poznam tudi vaše pogoške. Znam, kako bi se vam moglo pomoči, a znam tudi to, da temu niste krivi.»

Starca Andraža polijó solze, polijó tudi Marka, a ostali gledajo župnika kakor Boga.

«Ali kdo vam pomore, ako si ne pomorete sami? Vi pričakujete dobrih časov. Ali ti časi ne pridejo sami nikoli. Časi so takšni, kakeršni so ljudje. Dobre čase si osnujete sami. Tudi Bog veli: Pomozi si sam, in jaz ti bodem pomogel. Ko bi bil bogatin, dal bi vam vse, da bi se izvlekli in izkopali iz krempljev tiste pošasti, katera se vam prilizuje, da vas lože požre. Siromak sem, toda kar imam, vam bodi: ljubezen, duša in kri, ako hočete. Zaklinjam vas na živega Boga, da poslušate mene in učitelja. Dobrih besed, naukov, svetov — to vam bodeva dala.»

Župnik se je ves razvnel od zanosa, pa trepeče.

«Obljubite mi najprej, da se bodete ogibali krčme, te kuge, kjer se vam rodi sra-

mota in propast. Prisezite mi, da ne pojdete več v krčmo. Nikar, da idite v krčmo, pridite v šolo, v hišo, kjer se služi Bogu, a midva vas bodeva učila.»

«Bodemo, bodemo!» zakličejo mnogi.

«Pijanstvo poživinči človeka, da človek niti ne vé kakó. Kdor se je podal pitji, zapisal je vragu dušo. Pijanec bo storil vsako zlo, pozablja žene, dece, cerkve in Boga, uničuje hišo — propadel človek je. Ne karam vas, ne krivim vas, govorim vam to, ker vam želim dobro, a vi roko na srce, pa recite, govorim li krivo. Ali se moremo nadejati dobremu od Boga, ko smo pozabili nanj; ko ga psujemo, nikar da bi ga slavili? Dajte mi svoje poštene roke, da se ne izneverite. A znajte, kaj so rekli naši starci: vera je istina, a istina je Bog!»

Vsi podajo roke in potrdijo vero a starec Andraž reče:

«Bog je govoril iz vas. Da bi se vam besede kovale v zlato, a jezik posvetil. Ej, da smo imeli pred petnajstimi leti takih nauk, ne bi ostali bos, goli in Bogu mrzki. Toda Bog daje, da se grešnik kesá, a ske-sancu se grehi oprostájo. Deca! Blagoslovimo ta gospoda, da jima Bog dà vsega, kar jima je milo in drago. Hvala vama, gospoda modra in poštena. Vidva nam ne ponujata

zlata in blaga, tudi nam ga ne treba pri teh zdravih rokah. Kdor nam je ponujal denarja in nas slepil z denarjem, kupil nas je, da robujemo še tožneje. Bog vama plati, gospoda, ker milujeta nas siromake, kakor bi vaju rodili.»

«Sedaj, ljudje, znate,» reče učitelj, «kaj hočeva, pa se naju ne ogiblajte. A sedaj je tudi tu kapljica vina. Pijte po redu. V slast vam bilo! Ni mnogo, ali je dobro in od srca, o znava, da vi niste sem prišli radi vina.»

Ljudje so srkali po malem, razgovarjali se s župnikom in učiteljem, pripovedovali resno, kako je bilo za prejšnjega župnika in učitelja. Dolgo je tekel razgovor, a ljudje so se razšli, in bilo je vsakomur mило.

IX.

O skrivnosti sam Bog sodi.

Nar. poslovice.

Drugi dan se je zbral narod okolo cerkve. Pripoveduje starec Andraž, da tako krasno ni slišal še nikoli govoriti kakor sinoči, a to potrjuje vsakdo, kdor je slišal župnika. Hvala ide od ust do ust. Najmileje je to starcu Andražu, a najnemileje krčmarju.

Vedel je, da se mu posuši grešni studenec, pa je kuhal grešno kašo župniku in učitelju.

Prišel je učitelj med narod, pa pripovedoval, kako mu je nekdo pokradel nekaj bučel in jih nekaj potopil.

«Tu je imel Tomaž svoje prste,» reče Andraž. «Tomaž je tat, odkar pomnimo, a sinoči ga ni bilo v šoli.»

«Prav velite,» potrdi narod, «on je že mnogo dolžen vragu.»

«Vsi znamo, da je Tomaž tat,» reče nekdo, «toda kako to dokažemo? Znamo, da Tomaž ne orje, ne koplje, a krčmar ga vender le hrani in napaja. Toži ga, a sodišče veli: Dokaži! A kako dokažeš, ker ni prič.»

«Odkrojimo mi njemu sodišče, pa dobro,» reče nekdo.

«Pa potem na vešala zaradi gada, ne li?» reče drug.

«Ej, pride, meni v pesti,» zagrozi se tretji. «Čakam ga že dolgo. Pride zopet, da okusi moje goske, a tedaj dobi vrag dosti.»

Bilo je učitelju zelo žal bučel, a Andraž mu reče:

«Bog je počasen, toda pravičen. Pride tudi njemu črni petek. Jaz vam dam, gospod učitelj, jeden panj, a daš ga tudi ti, Marko,

in ti, Filip, ne li? Dá še kdo, pa bode semena.»

«Drage volje,» odgovoré ljudje.

Zvonovi zazvoné, župnik gre v cerkev, a narod za njim. Cerkev ni bila baš čisto polna, toda bilo je dosti naroda.

Lepo je poučeval duhovnik v cerkvi, karal ni, niti strašil, temveč govoril je z vsem srcem o ljubezni do bližnjika; a krčmar je snoval, kako bi podolžil tega apostola ljubezni, kako bi mu izkopal jamo, kako bi mu vzel poštenje. Povrača se narod k Bogu, cerkev se polni, a v krčmi sedi Tomaž sam — rdeč kakor rak.

«Tomaž, pij kolikor ti drago,» reče krčmar, «ali da mi spletaš mrežo, v katero zapleteva popa. Za šolnika je lahko — on je že gotov. Bodi pameten!»

Narod pride iz cerkve, pa se razide na vse strani, a nikdo ne ide v krčmo. Kdor dolguje krčmarju, izogne se, kakor bi ga ne bilo v cerkvi.

«Glejte, gospod moj dragi,» reče župnik učitelju pred cerkvijo, «vse se more, ako se hoče. Apostoli so obračali pogane, a kakó da midva ne bi obrnila svoje krvi, bratov svojih! Ves srečen sem in blažen, da so me predstavili sèm. Takó vesel nisem bil, ko sem pel prvo sveto mašo.»

X.

Osem dni po tem je pisal nekov časopis strašne grozote o župniku in učitelji.

«Ni večje nesreče,» bilo je pisano, «nego je malopriden, brezbožen župnik in učitelj. Toda ne vemo, jeli kje na Hrvaškem zločestejši župnik in učitelj nego pri nas. Moral bi se razjokati, ko gleda človek ta siromaški narod, kako prepada dan na dan. Ne mara več za cerkev, ni za poštenje. Dà, učitelj in župnik, ta dvojčka, lahko bunita in zapeljujeta narod, kakor ne bi imela gospodarja. Čujte: Obrnila sta šolo v gnusno krčmo. V šoli se shajajo na večer seljaki, župnik in učitelj, pa tu pijančujejo pozno v noč. Kadar ne pijančujejo v šoli, pijančujejo pri župniku. Najstarejši človek Andraž ni zahajal nikoli v krčmo, a sedaj prihaja pijančevat v šolo. Deca so razuzdana, v šoli se ne učijo celo nič, temveč so robovi učiteljevi. Dasi danes ni tlake, to vendar ima učitelj svoje kmete — šolsko deco, ki mu delajo na vrtu do noči. Prepričali smo se, da učitelj ne vé niti toliko, kolikor mora vedeti dete v tretjem razredu. Kakšen človek je učitelj, vidi se iz tega, da se druži z morilcem, kateri je bil več let v ječi, pa je tudi danes sumniv

človek. V šolskem vrtu so posadili občinarji mnogo sadnih dreves, a učitelj se šopiri drzno s tem vrtom, kateri mu je deveta briga.

Narod se goli, kjer se le more. Če ne bi bilo poštenjaka Karpelesa, kateri narod podpira z denarjem in z zrnjem, moralo bi se ljudstvo izseliti ali pokopati od gladú. Mislimo, da je treba zaslužnim ljudem in pravim prijateljem naroda podeliti nagrade, zavodnike odpraviti. Ako vlada ne pomore o pravem času, naj dá sezidati nove ječe. Narod šepeta o strašnih nečloveških delih župnikovih. Ko naberemo še več dokazov, izročimo jih vse javnosti. Skoro več.»

Ta časopis je prišel učitelju v roke.

«Ali se more takó obrniti največja sveltinja!» raztoži se učitelj.

To je bolelo mladega učitelja. Saj živi kakor angelj, a narodu je težak in učitelj.

Ide k župniku. Župnik to prečita.

«A kaj rečete temu?» vpraša učitelj razburjeno.

«Nič. To je krčmarjevo maslo. Lopov je plačal, a tepec napisal . . . Vi ste razburjeni. Mladi ste, pa še ne veste, kaj je zel človek. Tudi mene je peklo kaj takega, dokler sem bil mlajši. Učakal sem jaz drugih obrekovanj! Ali sedaj naj pišejo, kar hočejo.

Vest mi je mirna. Z lepim, tihim in poštenim delom premagava obrekovalca.»

«Ko bi bilo samo to!» reče učitelj, «ali krčmar mami ljudstvo zopet v krčmo. Kjer ne more iz lepa, tu siloma in z grožnjo. Ljudje so mu mnogo dolžni, pa se jim grozi, da jim vse proda, ako ga pusté. Ljudstvo se boji bobna pred hišo, pa nekateri zahajajo, dasi bojazljivo, v krčmo. Treba bode skoro poklicati narod v šolo. Marko mi je povedal, da dá krčmar v nedeljo vedro žganja zastonj.»

«Pa pokličeva ljudi, da pridejo v četrtek zvečer v šolo,» reče župnik, «dobro se pripravite. Vi bodete govorili narodu, a v soboto bodem jaz. A ko pogrebemo vašega učenca, greva midva pozivat narod. Pa tudi na izprevodu treba to oznaniti. Sedaj treba več delati nego kdaj.»

XI.

Kdor drugemu jamo koplje, sam vánjo pade.

Nar. poslovice.

Ta dogovor je bil v torek, a v sredo večer se je pogovarjal krčmar s Tomažem.

Luč v krčmi gori slabo. Vse že spi v hiši, samo krčmar in Tomaž sedita v krčmi.

Tomaž pije žganje in kadi cigaro, a večerjal je dobro kakor že davno ne.

«Pamet imate dobro,» reče Tomaž, «ali premalo je. Dajte vsaj petko!»

«Ne budali. Da te ne bi hranil jaz, bil bi že poginil.»

«Skopo plačujem jaz to vašo hrano! Ko vam ne bi bil koristen, ne bi me hranili. Pa dajte še žganja!»

«Potem, ko zvršiš posel — kolikor hočeš. Ti bi se upijanil in še zaspal na grobu.»

«Ako zapró učitelja, bodem ti navrgel, pa bode več od petke; a sedaj pojdi, najjst je že.»

«Ej, pa dobro,» reče Tomaž.

Krčmar ugasi luč, a Tomaž vzame motiko, pa na pokopališče. Pride z motiko do pokopališča in pogleda preko živega plotu in posluša napetih ušes, ne bi li bilo kje kaj živega. Tako stoji četrť ure, pa ni, da bi se ganil, a gleda kakor kragulj. Odreže si v živem plotu glogovo paličico. Potegne skozi plot, obide pazno vse pokopališče, pa ko ni nikjer nikogar, hajdi na novi grob, na katerem je včeraj jokal učitelj, kakor bi bil pokopal rodnega sina svojega. Na tem grobu je stal leseni križec, a na njem je učitelj napisal lepo: «Tu počiva Peter Miladin, uzoren učenec.» Tomaž izmakne križec,

prisloni ga na stari križ in gleda na vse strani. Nato odgrne gomilico od groba in postrugne z motiko po deski. Vzdigne ušesa kakor zajec . . . Vzame krsto iz zemlje, odklopi jo, vzdigne dete z motiko, pa ga udari dvakrat s paličico po glavi. Spusti dete v krsto, jo poklopi in zakoplje. Nagrne gomilico in vtakne vánjo križec. Odide, pa vrže paličico v goščavo, a motiko opere v potoku.

Vrne se v krčmo, v to kačje gnezdo, a krčmar ga jedva pričakuje.

«Si li?» šepetne krčmar.

«Storjeno je,» odgovori Tomaž, a krčmar ga odvede v temno sobo.

«Tukaj, žganje te že čaka.»

«A denarji?»

«Tu imaš tri goldinarje, a ostalo še dobiš.»

Krčmar odide, a Tomaž pije žganje kakor vodo. Premaga ga žganje, zvrne se na klop, pa smrči brez brige. A krčmar ne more spati. Nekaj se kuha v njem: snuje, kako bi izkopal župniku grob.

«Ne! Tomaževa mreža ne velja. Prenevarno je. Ko bi ga ujeli, izdal bi me . . .» Vstane in prižge pipo. Dimi jako.

«Ko bi proti njemu pobunil narod — prišli bi mi na sled . . . Pa se zgodi s Tomažem kar se hoče. Dam mu žganja,

da bo lokal kolikor more. Žganje ga ubije, a potem se ne bojim.»

XII.

Zbral se je narod v šoli, a mnogi se drže, kakor bi jih bilo sram. Hvala Bogu, šola je polnejša nego prej. A za čudo, tu sedi tudi pijanec Tomaž, a lopov mu gleda iz očij. Da li ga je poslal krčmar; ali kaj mu je udarilo v glavo?

Učitelj prijazno pogleda ljudi in začne:

«Ljudje božji! Moj ded mi je pripovedoval takole: Sin, pridejo še hudi časi. Narod se bode pokvaril. Sin bode se vzdigaval proti očetu, a oče proti sinu, in zloge ne bode več. Pride kuga, glad, potres, kakor še nikoli. Ta čas se porodi Antikrist. To je vrag med vrage. Moril bode skrivoma vse, ki učé vero Kristovo: duhovnika, učitelja in mater, katera uči dete svoje križati se in moliti Boga.

Toda Bog, slava mu bodi, ne bode zapustil ljudstva, da bi ga požrl pekel. Poslal bode tudi Bog svojega človeka. Antikrist bode sejal med ljudstvom suho zlato, a božji človek čisto pšenico. Kdor bode hleptel za zlatom, bode proklet, a kdor bode bral pšenico, otme se.

Toda znajte, da so Antikristi na svetu tudi sedaj. A takšen Antikrist je vsak zločesti in hudobni človek. A prašam vas, je li takšen Antikrist tudi v našem selu?»

«In še hujši,» odgovoré ljudje.

«Petnajst let,» zakriči starec Andraž.

«Mož nevaljanec, grešna žena, to vse so Antikristi, ki kvarijo otroke svoje in služijo peklu.

Bilo je tudi drugih Antikristov, ki so nam plačevali, med nas sejali denar. Obečali so nam raj na zemlji, samo če jim damo svoj glas. A so li to božji ljudje? Ali vam misli tisti dobro, kdor vas kupuje? Vi ste brali sijajno zlato, a kako vam je danes, kako nam vsem?

Pazite, ljudje, Antikristov je vsakovrstnih — v volčji in ovčji koži.

A sedaj lahko veste, kateri so to božji ljudje, ki sejejo pšenico. Vsi ljudje so božji, kateri vas učé poštenja, kateri vas odvrtaajo od zla, greha in sramote. Čista pšenica je njih beseda, lepi nauk. A vi sedaj pobirajte zlato ali pšenico! Ako bodete brali pšenico, rešite se. Nikdo izmed vas ne želi propasti, vsak se hoče rešiti. To velite tudi vi, toda midva vam tega ne verujeva. Vi ste naju izdali, pozabili ste dane besede. Premamili so vas in preplašili. Vprašam vas še jeden-

krat, in to zadnjič: ali se hočete ogibati krčme, pijanstva, postopanja in druge nemarnosti?»

«Hočemo,» reče narod kakor ostrmel.

«Ali mi vam ne verujemo!»

Sedaj vzame župnik iz ormara dve sveči, z zida razpelo in užge sveči, a učitelj nadaljuje:

«Tu ste dve sveči, tu razpeti rešitelj Krist. Prisezite na večnega Boga, da ne pojdete več v krčmo!»

Narod vstane, nekov strah ga popade, vzdigne tri prste, pa govori za župnikom kakor molitev:

«Prisegamo na večnega Boga, njegovega Sina in Duha svetega, da ne pojdemo več v krčmo! Amen.»

Prisegel je tudi Tomaž, toda kako? Vzdignil je levo roko, a molčal kakor kamen.

«Takó nam Bog pomagaj,» dokonča župnik. »A sedaj vam hočem povedati jaz nekaj. Ako hočete, učila vas bova midva vsako nedeljo popoldne, česar je treba dobremu seljaku in pametnemu gospodarju. Ako naju bode poslušali in tako delali, kakor bode slišali, v vaših hišah bode zopet zloga in božji blagoslov. Polnile se bodo žitnice, množile se bodo čede, rezgetali bodo čili konji.

Živeli bodete mirno, srečno in zadovoljno kakor ljudje.»

«Hočemo! Prosimo!» zakliče narod.

XIII.

Naj govoré in delajo sovražniki in zli jeziki,
kar hočejo, da ti je le vest čista in mirna.

V soboto predpoldne pridrdra v naše selo kočija polna gospode. Otroci pobegnejo žala za ogle, pa lukajo na gospodo, ljudje gledajo plaho skozi plot in šepetajo:

«Nekomu bode zlo, ker so prišla gospoda.»

To je sodbeno poverjeništvo. Kočija postoji pred krčmo, a krčmar gre ljubeznivo in sladko gospodi naproti.

Ko sodnik reče, da je učitelj podolžen, da je ubil Miladinovo dete, začudi se krčmarski lisjak lokavo in reče:

«Je li mogoče?! Grozota! A je li to istina? Lahko da je — potuhnjen je ta človek! Takega človeka bi trebalo obesiti.»

Kakor blisk počí glas po selu, da je učitelj morilec. Nekateri so milovali učitelja, drugi se čudili, tretji so brbrali tako, kakor že zna selo.

Priteče Marko ves usopljen in prestrašen v šolo pa zastoče:

«Zlo, gospod! Prišla je komisija . . . ne bojte se. Govoré, da ste vi ubili dete.»

«Jaz da bi bil ubil dete?» ostrmi učitelj.

«Vem, da niste; ali utegnilo bi vas sodišče obsoditi.»

«Dokler je Bog in pošteni ljudje, ne bojim se nikogar.»

Sedaj pride župnik, starec Andraž in drugi, da bi potolažili učitelja.

Strašno je vender bilo učitelju in župniku . . .

Poverjenišтво in vse selo — moško in žensko — gre na pokopališče, da bi pogledalo ubito dete.

«Čakajte! A kaj je to?» vpraša starec Andraž, ko je hotel človek izmakniti križec. «Tako se ne stavijo križi. Sličice in pismo gledajo pri nas na križi na grob, a ta križ je obrnjen. Jaz sem stavil ta križ, toda ni tako, ljudje! Ta grob je tudi prekopan. Midva ga nisva naredila tako.»

«So li vsi tukaj,» vpraša sodnik, «ki so pokopali to dete?»

«Jaz in Hulina,» odgovori Miladinov kum Andraž. «Ej, reci ti, brat, je li to tisti grob, ki sva ga naredila?»

«Ni,» odgovori Hulina.

Izkopali so dete, a narod je molčal, kakor bi ne bilo zraven žive duše.

«Dva težka udarca po glavi s palico, debelo kakor prst.»

«Je li tolika peklenska zloba?!» zakliče učitelj.

«Gospoda,» vstane župnik, «to je najgroznejša obdolžitev! Jaz sem bil pri detetu do zadnje ure, a tudi učitelj. Dete ni imelo nikake rane, a tukaj ta rana kraj čela bi se videla. Dete je govorilo tudi pred smrtjo, kako je učitelj dober, kako je lepo v šoli. Učitelj je sam hodil k bolnemu detetu, a to je bilo detetu milo. Učitelj je blag kakor jagnje, a v šoli niti ne šibe. A kdo je živ videl, da je kdaj dete udaril? Vem, odkod piše ta veter. Pred nekaterimi dnevi se je pisalo v časopisu, da jaz in učitelj kvariva narod, da sva šolo spremenila v krčmo, a danes tako peklenska obdolžitev. Ako pravi oče deteta, Miladin, da mu je udaril učitelj dete, to laže; to ga je napotil in podkupil tisti krvoses, kateremu dolguje. Njega primite in zvežite!»

Miladin ostrmel povesi oči v zemljo, pa ni besede.

Nato reče zdravnik: «A odkod ta zemlja v krsti?»

«Mečete li vi ljudje zemljo v krsto k mrliču?» vpraša sodnik.

«Bog ne daj!» odgovori narod.

Zdravnik obrne otroka, ugleda blatno znamenje motike, pa reče:

«To dete je vzdignjeno z motiko.»

«Dokaz, da ga je nekdo izkopal,» potrdi župnik.

Poverjenišтво konča posel, a zdravnik reče učitelju.

«Ne bojte se, gospod, vidi se, da ste nedolžen.»

Tudi Tomaž je bil na pokopališči, da bi slišal, kaj bode; poslal ga je krčmar. Videč, da so prišli na sled hudobi, ukrade se, pa hitro v krčmo. Ondi reče:

«Kar še ni bilo, bode sedaj. Sedela bodeva tako gotovo, kakor solnce sije. Dajte sto goldinarjev, pa vas ne izdam.»

Krčmar se naježi in vznemiri, kakor bi mu kdo bolho spustil v uho, pa ne vé, kaj bi počel. Kakor je zloben, tako je tudi strašljiv. A za sto goldinarjev bi se dal vragu, da bi ga metal in motal tri dni po zraku.

«Dajte stotino, ali bodete dali potlej pet stotin? Kaj mislite, da se bodem zastonj igral z glavo? Nisem niti jaz ozebel po glavi.» In pogleda ga bolj divje, nego bi bil ta čas dva ubil, a tretjega misli.

«Nisem se niti jaz sprl z mošnjo.»

Krčmar prinese močnega žganja in reče:

«Pij, lopov, kolikor te je volja. Denarja nimam, dam ti žganja za sto goldinarjev.»

Tomaž potegne živo, odmakne, pa reče:
«Aha! ta peče kakor kopriva.»

Poverjenišтво odide, a krčmar sili Tomaža z žganjem. Tomaž pade kakor mrtev, a krčmar vzame močnega žganja, pa ga lije Tomažu v usta, da ga čim prej ubije, da izgine priča in da izgine žganja za sto goldinarjev.

XIV.

Krivo dobljeno ni blagoslovljeno.
Vzeto prokleta.

Nar. poslovica.

Karpeles je rekel stokrat svoji ženi:

«Sara, goli seljaka, čim bolje moreš. Seljak je kakor vrba, čim jo bolje klestiš, tem lepše se ozeleni. Najboljša trgovina je seljaška koža.»

A on je sodil, da je seljak živina, katero je moči kupiti za vse. Začel je mamiti narod in ga hujskati proti župniku in učitelju. Nekaterim je ponujal denarja, drugim govoril, da jim opusti dolg, a vsakoga je pozival na veselico, katero priredi v nedeljo na slavo podžupanovega godú.

Vse to je razglasil, pa začel delati žganje. Nosi se voda, toči se iz velikega lagva špirit.

Krčmar je stal pri velikem škafu, v katerega je tekel špirit. Hoče si prižgati pipo, ali glavica šibice odskoči goreča v škaf. Švignil je špirit kakor smodnik. Krčmar skoči, da bi gasil, opeče si roke, zapali se mu mastna suknja.

«A joj! Pomagajte ljudje!» kričal je krčmar, prihitevši na cesto.

Plamen se prime pipe . . . Poči lagev kakor top, a zvonovi zazvoné tožno v stran. Narod se zbere in kriči razburjen:

«Požgal nas je židov! V ogenj ž njim! Kdor je človek, udari po pošasti! Vrzimo ga v ogenj!»

Selo kriči strašno, kakor bi gonilo Anti-krista. Razburjeno ljudstvo napade krčmarja. Župnik miri ljudstvo. Kriči: «Ne gubite duše, ljudje! Sodbo je Bog pustil sebi!» A krčmar beži brez ozira — in uide pust in opečen. A ko ne bi bilo župnika, pustil bi bil svoj pepel na pogorišči.

Zgoreli so mu denarji in vse do temelja, a obveznice (dolžna pisma) so izletele na dimnik. Zgorel je tudi pijani Tomaž in dve seljaški hiši.

XV.

Vse se more, ko se hoče
Nar. poslovica.

Ni našemu ljudstvu priličnejšega in milejšega mesta za nauk od onega v lepem božjem zraku — pod košato in sveto lipo. Kar so bogatinom sijajne, bogate in prostrane palače, to je našemu ljudstvu od davne davnine lipa v selu ali pri cerkvi. Pod lipo so zborovali naši starci; pod lipo so se zbirali v boj; pod lipo so igrali kolo in se zbirali tožni. Puste so našemu pesniškemu narodu nekam tuje. Tudi Jezus Krist je poučeval narode pod vedrim nebom, a sveti njegov nauk se je brzo razširil na vse strani sveta.

Učitelj in župnik sta zbrala narod pod staro lipo pri cerkvi po večernici.

Nagnetlo se je okolo lipe starcev, mladeničev, žen in otrok, da je baš dragota. Učitelj stopi na višje mesto in hitro pogleda ljudstvo z blagim očesom. Milota ga je pogledati. Mlad je, a vender tako resen, moder, grlo ima krepko, pa tudi vidiš, da mu je glava bistra in vedra, a srce pošteno. Baš je ustvarjen, da širi nauk med ljudstvom.

«Narod, po Bogu bratje in sestre, in vi mali otroci!» izpregovori učitelj. «Pod to staro lipo zbirali so se starci vaši na razgovor. Pod to lipo so premišljali očetje, kako bi zapustili čim srečnejše otroke in vnuke. Verujte mi, ljudje, da so naši pokojni starci bolje skrbeli za otroke svoje, a otroci so jih zaradi tega bolj spoštovali. Komur ne bi bilo milo, ko bi mu bilo vstati po sto letih, da bi videl vnuke svoje, da bi videl cerkev, v kateri je Boga molil, in selo svoje, v katerem se je narodil. Oj, ko bi nam to bilo dano!

A ko bi vstali danes vaši starci iz groba, pa bi vas videli jadne in nevoljne, legli bi tožni takoj nazaj v grob, žaleč, da so vstali.

Tako je naš narod pritisnila beda. A kaj bode šele, ako se ne zastavi in odpravi zlo, katero je navalilo na nas? Sramotna propast! Tuji bodemo robovi brez svojega ognjišča in nevolje. Ako izgine tudi naša največja pijavica, vedno se nam pripravlja drugo zlo. Neka gospôda iz Karlovca so začela kupovati na dražbi neke vaše hiše in vse ostalo za nekoliko goldinarjev. Pustila so gospôda te ljudi na njih kočišči sebi za ljubav, da jim robujejo huje nego za tlake.

Ako se ne opametimo, bodemo vsi tuji kmetje, tuji robovi. Robovali bodemo silno

za tuji žep od straha, da nas ne bi iztiral gospodar. A ni li pametneje in pošteneje, da se mučimo záse in za otroke svoje v svojem, nego za tujca na tujem?! Ljudje moji! Svoja hišica, svoja slobodica!

Kdor ima poštenja in pameti, poreče: dosti je tega — sedaj bodemo drugače. Hočete li, ljudje, tako?»

«Hočemo, hočemo!» odgovarja ljudstvo.

«Še je čas, da se rešite,» nadaljuje učitelj, «a jaz poznam rešitelja, kateri vas gotovo reši, kakor je Bog na nebu.»

Narod ga gleda začuden, a ne domisli se nikdo, kdo bi to mogel biti. Nekateri mislijo, da je ta rešitelj človek, ki jim pripelje polne vozove denarjev in jih podeli narodu.

«Ta rešitelj,» nadaljuje učitelj, «ste vi sami.»

Narod se začudi, ker tega ne umeje.

«Kume ne upaj vame, temveč vase in v svoje kljuse,» rekli so naši starci. A Bog veli: Pomagaj si sam, pomagam ti tudi jaz. Velika marljivost, pametno življenje, varčnost in modro gospodarstvo nas bode rešilo.

Zemljo imenujemo našo mater, ker nas hrani in nam daje vse. Roke so nam zdrave, treba samo še volje in znanja. Vsega imate, česar vam treba, samo znanja, kolikor ga

treba danes pametnemu ratarju, nimate dosti. Neznanje, glupost in lenost so nam največji neprijatelji. A česar nimate, ponujava vam midva: župnik in jaz. Midva sva sèm postavljena, da bi vas branila z znanjem nevolje; a vaša skrb je, ali hočete dobro ali zlo.»

«Pomagajte nam, gospôda, pomagajte, ako poznate Boga,» poprosi starec Andraž, a ljudstvo ž njim: «Pomagajta ubožcem, pomagajta!»

«Povem vam takoj, česar treba znati pravemu ratarju, ako bodete verovali.

Največje zlo je, ker si je naš seljak upilil v glavo, da ni boljšega in modrejšega ratarja od njega. Kako more znati tisti — govorite vi — kdor nosi gospodsko suktnjo, orati in sejati bolje od mene, ki sem porojen pri plugu, ki sam plužim in sejem. — Istina, da je malo gospode, katera to znajo, katera se zato brigajo, toda vender so pravi prijatelji ljudstva, kateri to znajo jako dobro, naj si ne plužijo. Kdor živi med vami, a se ne briga, kaj in kako delate, ni pravi, vesten prijatelj ljudstva.

Ste li videli, ko se je kje zidala krasna hiša ali cerkev? Pa kaj mislite, kdo zna bolje, kako se zida krasna cerkev, da li oni zidar, ki zida in tolče s kladivom, ali oni človek, kateri se kamena niti ni dotaknil,

temveč je najprej načrtal cerkev, pa kaže zidarjem, kako morajo zidati? Odgovorite, ljudje!»

«Oni, ki to ravna,» odgovoré ljudje.

«Tako je,» reče učitelj. «Jaz in gospod župnik sva bila po svetu, pa sva videla, kako ljudstvo drugje dela; čitava knjige, katere so napisali modri ljudje, pa tako sva se naučila, kaj je dobro, kaj ne.

Ako vam ne bi bila prijatelja, ne bi vas zbirala tukaj, temveč bi sedela doma pri kvartah, pri steklenici vina, pušeč brez brige. A vi veste, kaj je ložje.»

«Čast vama, gospôda, do Boga!» krikne Andraž.

«Pa ako smo se spoznali, ako si verujemo, ako smo dobri prijatelji: začnimo v ime božje.»

In učitelj začne lepo učiti narod. Govoril je o ratarstvu. Nekateri so vprašali za to, nekateri za ono; tudi so dvojili o marsičem, a našlo se je ti malih brbravcev. Toda vsemu je prišel učitelj na kraj, vse je znal lepo razjasniti in razložiti, da ga je bilo veselje poslušati.

Tako sta učitelj in župnik zbirala narod sedaj pod lipo, sedaj na šolskem vrtu, a po zimi v šoli ter ga izmenice poučevala lepo in mu govorila o vsem, česar treba znati umni gospodar.

XVI.

Poštenje je življenje.

Nar. poslovice.

«Hvaljen Bog, ljudje božji!» pozdravi učitelj narod pod lipo.

«Na veke hvaljen!» odzdravi narod.

Opazivši učitelj, kako nekdo odhaja od lipe, kakor ne bi hotel poslušati, klikne mu lepo: «Hej, prijatelj, sèm, sèm!»

Človek ogleda se mrko, pa mu reče drzno: «A kaj vas briga zame! Jaz znam bolje, kako se dela, od vas in vašega popa in od vse gospôde.»

Narod se začudi, a nekdo zakriči: «Ta je iz drugega sela,» a nekdo reče: «Držite ga! Zvežimo ga, da se nauči poštenja!»

Narod se vznemiri, toda učitelj zakriči glasno: «Mir, ljudje! Najte tako.» In narod se pomiri. «Na silo se Bog ne moli. Kdor me neče slišati, širok mu je pot.»

Videč ta drzni človek, da je učitelj pomiril narod, postoji pa gleda, a učitelj mu reče: «Pa res tako?! Čast vam. Ne velim jaz, da vi ne veste boljè. E, pa kdor zna bolje, rodilo mu polje. Bilo bi žalostno, ko bi bil jaz najpametnejši. Jaz sem vas klical lepo, da bi me poslušali, ako hočete: na

voljo vam. A ker nečete, idite z milim Bogom.»

Na te besede odgovori človek tako-le: «E, ko ste tako začeli, pa baš ne idem.»

«No glejte, pa sva se že pomirila,» reče lepo učitelj. «A vi stojte, kjer stojite, ali pridite bliže, da vas vidim v junaško lice. Glejte, ljudje: lepa beseda seza v srce. Na ljubezniv način se more vse. Ko bi vas bila midva početkoma siloma tirala semkaj, vi bi se upirali, mrzili danes mene in gospoda župnika. A sedaj se gledamo kakor bratje, a smo tudi bratje po Bogu in narodici.»

Sedaj zamrmra šepava Dora: «Ko bi bila jaz učitelj, jaz bi ga lopnila, da bi kihal devet let.»

A Marko ji odseka: «Ni dal Bog kozi dolgega repa, nego Dori dolgi jezik!»

Novi gost je bil malo zasramljen, toda kaj hoče, ko je tako.

Učitelj reče: «Hotel sem vam povedati, kaj je največja dika, največje blago, največja slava človeku, a sedaj moram vprašati najprej našega novega gosta: A kako je to, da vi znate vse bolje od vse gospode? Ako to dokažete, odkrijem se vam.»

Seljak si pogladi brke, nakašlja se, pa reče: «Gospod moj, jaz sem pristavnik. Služil sem že grofa, barona, plemiča in raznovrstno

gospôdo. Povsod sem bil prvi gospodar. Jaz glava v vinogradu, na polji, v šumi, povsod. Delal sem, kakor sem hotel, ker so se gospôda razumeli v gospodarstvu kakor osel na boben. Kadar je bilo treba denarjev, a tega ni bilo nikoli dosti: daj, prodaj, karkoli, treba denarjev. Jaz sem prodal, pa kaj me briga. Razsipalo se je tega mnogo, zemlja se izsesala, izjalovila, pa ker je tako — meni je prav. Mnogemu in mnogemu župniku gospodari gospodinja na polji in v gori, in kakor ji dela seljak, tako tudi je. Verujte mi, kolikor znajo naša gospôda našega posla, to so se naučila od seljaka. Pa se mi zdi grdo, ko hoče biti jajce pametnejše od kokoši. Toda ne zamerite!»

«Žalostna nam mati!» reče župnik. «Mnogo je tu gorke resnice. A ne čudi se človek, ker vidiš naju, da sva počela počevati narod. Tudi midva sva se učila od seljakov. Midva ne znava ničesar novega, a kolika bi bila sreča, ko bi znala vse, kar znajo vsi ratarji! Veli se: Vsi ljudje znajo vse. Tudi naš seljak ne dela povsod jednako modro. Kar sva midva videla kjerkoli dobrega, to hočeva, da bode v vsem narodu hrvaškem. Gledala sva tudi seljaka drugih narodov, pa sva videla, da je on naprednejši, pametnejši, pa sva si rekla:

A zakaj ne bi bil tudi naš seljak tako napreden, tako pameten? Poučiva ga. Ta nama je dolžnost, pa bode dika nama in narodu našemu. Česar se naučé modri ljudje, to vpišejo v knjige, da znajo to tudi drugi. Učila sva se i midva iz knjige, a to znanje tukaj deliva onim, a hvala Bogu, oni bivajo vedno boljši. Ne učiva midva naroda, da bi mu pokazala, da sva modrejša od njega, nego da mu pomoreva. Vsi vidimo, da propadajo graščine, da propada tudi narod, pa je dolžnost vsakega Hrvata, naj si nosi črno suktnjo ali čeho, da uči najprej sebe, a potem narod, da pride med narod najboljše gospodarstvo, marljivost, treznost, poštenje, ljubezen in zloga.»

«Daj Bog, da bi bilo to res,» reče pristavnik.

«A sedaj recite vi svoje, gospod učitelj,» konča župnik.

* * *

«Dika so človeku lepi voli, lepi konji, lepe njive in livade, lepi vinogradi, sadovnjaki; lepe in dične so tudi druge dragote gospodarjeve, ali največja dika in slava je človeku: poštenje! Poštenje, ljudje, je več vredno nego vse blago tega sveta. Naši starci so rekli: Poštenje je življenje. Boljši je dober glas

nego zlati pas. Pošteno ime ne gine. Poštenjak vekovnjak. Poštenje je pretežnejše od denarjev. Bolje častno umreti, nego nepošteno in sramotno živeti. Vse za obraz, a obraza ni za nič.

Kaj koristi človeku silni imetek, okrašana in bogata obleka in vse drugo, ako ni pošten — takšen človek je ubožec, zadnji stvor na svetu, svoja sramota in grdoba. Največji siromak, gladen, gol in bos, ali pošten je častnejši človek od vseh nepoštenih bogatinov, pa naj bi se oni šopirili in gizdali, kolikor jim drago, naj bi si devali na glavo zlato krono, naj bi se okitili s solncem in zvezdami — zastonj! Ves sijaj tega sveta ni nič proti sijaju, ki ga zovemo: poštenje. — Naju dobi človek, nepoštenim načinom, kolikor in kar mu drago: zopet mu je vse zastonj, ker mu je na sramoto, ker je izgubil poštenje. A istina je: Po krivici dobljeno, ni blagoslovljeno.

Da je poštenje tolika dika in slava, dokaz je, da tudi najpoštenejši ljudje hočejo, da jih svet zmatra za poštenjake. Reci nepoštenemu človeku, da je nepošten, pa beži, da te ne pretepe.

Zato, ljudje, bodimo pošteni! Čislajmo in spoštujmo poštene ljudi najboljše. A vi, očetje in matere, pazite na otroke svoje,

trsite se, kolikor le morete, da si ohranite poštene in častite otroke. Odgovarjali bodete Bogu, kako ste si vzgojili otroke. Kadar pošljete sina v svet, ne recite mu samo: Bodi pameten, temveč poslednja popotnica mu naj bode: Bodi pošten! Bodi pošten, recite mu tudi na smrtni postelji. A ko si odhranite poštene otroke, a jim zapustite svoje pošteno ime in pošten glas; zapustili ste jim največje blago.

Naši starci so bili vedno poštenejši ljudje od nas. Nas so pokvarili raznovrstni tujci, raznovrstni pritepenci. Začeli so nas ukanjovati, pa tako se je zlo prilepilo tudi našega človeka. Iz mest bi moralo iti v sela poštenje, krepost, treznost, vrlina, a to ide nekaj drugo. Ko so naši starci potrebovali denarja, prišel je kum k kumu, sosed k sosedu, prijatelj k prijatelju: Pa daj kum, daj brat, pomagaj, posodi mi tisoč goldinarjev, vrnem ti jih ob Miholjem. A kum v skrinjo, pa odšteje denarje. Ni tu trebalo prič, ni nikakega pisma: roka v roko, in tako sta pritrdila vero. Prišlo je Miholje, a poštenjak poštenjaku povrne tisoč goldinarjev, a niti novčiča več. Ni se tu znalo za obresti. Človek je človeku posodil denarjev, da bi mu pomogel, da bi storil pošteno delo, a dobil duši plačilo.

Ako se je pripetila nesreča, pa človek ni mogel vrniti denarjev, kakor je obetal — pa kaj je storil tedaj? Poštenjak je šel pred rokom, ko je videl, da ne bode mogel držati obljube, k upniku, pa rekel: Ne zameri, dragi brat, pripetila se je nesreča, ne morem ti vrniti denarjev, kakor sem ti obetal. Plačam ti jih o Božiči, ko prodam vino. In tako je bilo dobro in pošteno. A danes? Dolžnik se vas ogiblje, kakor bi vas ne poznal.

Ne dajte se, ljudje, ukanjevati, bodite modri in pazni, toda bodite pošteni. Kar vam je na srci, to tudi na jeziku. Kakor mislite, tako tudi govorite. Kar rečete, to bodi trdo, kakor z železom prikovano. Držite vero in kar ste obetali, to izpolnite, pa ako bi tudi trpeli škodo, ako bi se tudi rušilo nebo. Ne zaklinjajte se s stem in z onim ter vsem na svetu kakor cigan, da govorite istino: Zgolj beseda vam bodi istina, a priča vaše pošteno življenje.

Nadejam se, da bode naše selo na glasu ne samo gledé imetka, temveč tudi gledé poštenja.»

«Gospod!» vpraša starec, «slišal sem v mestu, da tam neki ljudje prepišejo svoj imetek ženi, pa potem namišljeno nimajo ničesar, a ne trebajo platiti svojega dolga. A kaj je to? Je li to pošteno?»

«Pa tudi ta glas je že prišel do vas?» začudi se učitelj. «Kateri človek je dolžan, dolžan je plačati, pa ako bi tudi osiromačil, ako hoče biti pošten človek. Ako pa ima imetka in ga prepíše lokavo in varavo ženi ter je namišljena trgovina, obrtnost itd. ženina samo za to, da dokaže, da ne more plačati, to je brezsramna prevara. To je toliko, ako ne huje, kolikor jemanje in kraja. Takšen človek izgubi poštenje in svoje ime. On ni več gospodar v hiši, temveč gospodarica je žena njegova; on nima imena.

A mnog takšen prepadnik pride tudi v zasluženno ječo. «A sedaj, da ste častiti in pošteni.»

Pristavnik pa se začudi: «E, gospôda, čast vama do Boga! Vi govorite kakor najmodrejši stari duhovnik, a mladi ste. Kdo bi si mislil! Videl sem že mnogo gospodskih otrok, toda malo, da ni vse šuplje . . .»

«Dobro, dobro prijatelj,» prikrati mu učitelj besedo, «milo mi je, da sva se spoznala.»

* * *

Prej nego se je razšel zbor, pride šepava Dora k župniku, pa ga vpraša:

«A je li oni pošten, ki je ležal v ječi?»

«Vem, Dora, kam ti meriš,» reče župnik nasmehoma. «Meriš na Marka, pa morda tudi na ono siroto Marijo. Tebi je Marko na zobu, Marija na jeziku, a škodeželjnost v srci. Ker me vprašaš, bodem ti pravo povedal. In vprašam te, Dora, veruješ li v Boga in sina njegovega, Jezusa Krista?»

«No, seveda,» reče ona v stiski.

«A veš li, da so obesili nekdanje zločince na križ? A znaš, da so propeli tudi Jezusa? Pa je li Jezus, bodi mu slava, bil in ostal zato pošten in svet?»

«E, seveda.»

«Vseh dvanajst apostolov je bilo v ječi, pa so li zato nepošteni?»

Dora molči. Ali Marko ji zakriči šaljivo:

«E, Dora, kaj se ti je zamrznil jezik? Daj, govori sedaj!»

«Ti nimaš bar dlake na jeziku,» našali se stavec.

«Preselo ji je. A kdo te je napotil, da to vprašaš?»

«Kdor govori, kar hoče, treba mu slušati, česar tudi noče.»

In razni glasovi so se še slišali iz naroda.

«Bodem si pa sam odgovoril,» nadaljuje župnik. «Vsi so ti bili čisti in pravi poštenjaki. Ne vpraša se, si li ti ležal v ječi, je li oni

umrl na vešalih, temveč vpraša se, ali si bil ti nedolžen, nekriv, ali si pošten. Ako zapreš, ako obesiš nedolžnega človeka, vender je čist in pošten.

Torej, Dora, tudi oni človek, zapomni si, Dora, dobro, ki je bil nedolžen v ječi, lahko je najpametnejši človek. Ječa, niti vešala ne morejo poštenjaku vzeti poštenja.

A sedaj vprašam tebe, je li vsak človek pošten, ki ni ležal v ječi? Je li oni pošten človek, kdor se roga, črni one in jih ima za lopove, kateri so trpeli nedolžni v ječi? Hej, Dora! Naši starci so rekli: Voda opere vse, samo ne brez sramnega jezika. Več poštenejših ljudij je umrlo na vislicah, nego roparjev tujega poštenja. Razbojnik jemlje denarje, obrekovalec in brezsramni jezik pa poštenje. Poštenje je več od denarjev, zato je obrekovalec večji malopridnik od razbojnika.

Glej, Dora, sedaj veš, kako je. Hotela si vedeti, sta li Marko in Marija poštena. A jaz ti velim, a ti veš tudi sama, a vé tudi vse selo, da ste to najpoštenejši duši. Trpela sta mnogo, volja je božja, a sedaj jima je vedno lepše in bolje. Bog težko skuša ljudi, ali ne zapušča jih.

Ne vprašajmo, kaj govoré brezpoštenci in zli jeziki — naj si brusi vsak svoj jezik, kakor hoče — temveč glejmo, smo li ugodili Bogu

in poštenim ljudem; je li nam duša mirna. Naj govore zli jeziki, kar hočejo, samo če smo mi pošteni. Poštenja nam ne more oblatiti in vzeti nikdo, dokler si ga ne oblatimo sami.»

Razumela je Dora, kam to meri, a razumel je tudi narod. A Mariji je bilo neizmerno milo, ker je župnik rekel vpričo vsega sela, da je poštena.

Drugi dan pride Marija k župniku, a ima puro pod pazduho. Potisnila je puro skrivoma v kuhinjo, pa pred župnika:

«Hvaljen Jezus in Marija! Do Boga vam hvala, gospod! Ne vem drugo, da bi vam rekla, nego hvala vam. Poštena sem.»

«Bogu bodi hvala,» reče župnik milo.

«Marija! A kaj si prinesla? Videl sem . . .»

«Prinesla sem vam purico, da ne pridem baš prazna.»

«Hvala ti lepa! Tebi treba bolj purice nego meni. Nesi purico lepo domov in pogosti se s svojimi otroci:»

«Ne daj Bog te sramote. Vse selo bi se mi rogalo, ko bi jo nesla domov.»

«A ti pridi na večer, pa jo odnesi.»

«Ne bodem. Ako bi jo nesla sedaj ali ponoči, sramota ostane sramota, pa ako tudi ne bi znala živa duša.»

«Ti misliš, da je to sramota?! Večja je sramota meni, da jaz vzamem tvojo puro, katera trebaš bolj pure.»

«Gospod, ni to plača, nego je hvala od srca, a dar v hvalo prijemlje tudi Bog od ubozega človeka, ko je od srca.»

«Ti si me, Marija, ugnala v rog. Ne bodem te žalil. Bodi po tvojem, ker si tako modra, a jaz bom odslužil sveto mašo za rajne tvoje roditelje.»

Mariji se porosé oči in odide.

XVII.

Zloga od Boga.

Nar. poslovica.

«Kaj je to!» začudi se župnik, zaslišavši v selu strašen krič in prepir. «Bog moj, koliko govorim in pridigam o zlogi in miru, pa glej, zopet strašen prepir!»

Tako je mislil župnik, čisteč mlada drevesca v svojem vrtu. In bilo mu je žal. Ali selo je inace dočakalo to sramoto. Prihitele so žene, otroci, pa tudi brkasti ljudje, a temu neslavnemu zboru je bila na čelu — šepava Dora. Prepир je bil Dori najmilejša, najslajša, najlepša zabava. Od prepira ne bi je odtiral z razžarjenimi vilami.

Ni bilo svatov v župi, da jih ne bi Dora videla in prerešetal. Vedela je, kako se je držala nevesta pred oltarjem, je li govorila glasno, je li jedva dočakala, da bi šla za mož. Dà, govorila je, da ve, koliko bode imela katera mati otrok, kakošni bodo, katero dete ji bode umrlo. Ni bilo mrliča blizu, ki ga ne bi videla in prerešetal. Povsod je prispela. Prerešetal je vsako božjo dušo, prepirala se rada, ugovarjala rada, a najrajši je poslušala in gledala tuj prepir. A govore, da ji je bila pokojna mati tudi taka.

Ko je potihnil prepir, beži Dora od babe do babe, pa: «Kuma draga, strinja draga, ko bi ti znala, kako so se sprli Stakičevi! To je sramota! Tega svet še ni videl.»

Prepirala sta se dva soseda: Stakič in Gazivoda. Gazivodi so ukrañ lanskega leta lemež z rala, a minule zime dva najlepša purana pitanca. Modri Gazivoda se je delal in se celo hvalil, da mu ni niti žal puranov. A govoril je: «Ko bi znal, kdo mi je tako modro ukral purana, dal bi mu puro za dar, ker me je vsaj naučil pameti.» Toda ni se hotelo nikomur te pure.

Sešla sta se Gazivoda in Stakič v Karlovci v krčmi. Gazivoda je plačal vina, da bi natrosil soseda, ne bi li se mu izdal. Pije Stakič in hvali do Boga svojega soseda.

Čaša za čašo, a za čašami istina. Gazivoda segne o pravem času v torbo, pa dene na mizo debele puretine ter reče sosеду, kateri se je že ves razblažil in razveselil od vina:

«Sosed, ne zameri, a povej mi resnično, je li oni moj puran bil debelejši od tega?»

Stakič se začne lisičiti in previjati; plete sèm in tam, a končno mu reče tiho: «Bogme, oni je bil debelejši.»

Gotovo je bilo.

Gazivoda je povedal to ženi, ali da ne bi nikomu povedala, a žena huda kakor paprika, pa ni pet ni šest, nego beži k sosеду, začne kričati in grajati tatove: «Ti tat, ukral si mi dva purana, lemež, lanec . . .» Iztirajo Stakička z metlo, toda nji pridejo otroci na pomoč, a Stakiški mož, pa se udrihajo, skubijo in kričé kakor krdelo puranov, ko se spró. Vriskajo in plačejo otroci, da je strahota.

«Sedaj, ko so se sodili sami, hočejo, da bi jih sodil sodnik, hočejo se tožiti.» In bila sta od dveh mirnih sosedov dva krvna neprijatelja.

Župnik je bil pravi božji človek. Širil je povsod ljubezen, a zadušil nezlogo, veselil se z veselimi, žalostil s tožnimi in nevoljnimi. Ide on drugi dan, da bi pomiril oba soseda. Gazivoda je bil dobrega srca, pa se

je dal nagovoriti, da bi se pomiril, toda neče žena. Zbere se v veliki sobi vsa družina, a župnik v sredino, pa jih pouči lepo, priporoči jim zlogo, in jih spomni, da vrag seje nezlogo in mržnjo.

Ide tudi k Stakiču in zbere okolo sebe vso družino. Tudi njim reče isto. Vse bi se pomirilo, toda neče Stakička, «dokler je živa».

Ko gre župnik domov, pride mu učitelj naproti in vpraša: «Ali ste jih pomirili?»

«Vse bi se pomirilo, toda ti nesrečni ženi se nikakor nečeta.»

«Dobra žena je angelj, a zla hujša od vraga.»

«Prav pravite. Zla žena je pošteni hiši prava nesreča, bič vražji. Človek bi zdvojil, ko se spomni, da so največ zadrug pocepale in upropastile prepirljive in nezložne žene. Te žene se koljejo kakor kače, razdružijo brate in sestre, pa hajdi lanec na ledino, da se delimo. Pa kolikor delov, toliko be-račev.»

«A potem se tožijo roditelji, da so sedanji otroci zli, neposlušni, prepirljivi. A tudi drugačni ne morejo biti, ko ne vidijo in ne slišijo nič dobrega. Prav pravi starec: «Šepava Dora opaka (zla), ker je bila mati taka.»

«Prepirljive, glupe in surove žene,» reče župnik, «so naravna, a resnično zaslužena kazen našim možem.»

«Prav velite,» potrdi učitelj. «Naš človek misli, a to mislijo tudi neka gospôda, da ženi, posebej seljakinji, ne treba šole, ne treba nikakega nauka, nego samo preslice, motike in kuhače.»

«Tako je, tako,» vzdihne župnik. «Ali tu ne pomaga zdvajati in vzdihati, temveč delati in delati.»

«A kaj bode te sedaj, ko nečeta ženi miru in zloge?» vpraša učitelj.

«Ne bodem miroval, dokler jih ne pomirim. Pozval jih bom, da pridejo v nedeljo po maši k meni, pa kaj bode Bog dal.»

Tako je tudi bilo. Prvo nedeljo potem pride k župniku Gazivoda s svojo ženo, a potlej Stakič in njegova žena.

Župnik jih pozdravi in reče tako-le:

«Pozval sem vas, ljudje moji, ker vam želim dobro. Jaz sem vaš duhovni pastir, pa hočem, da bi vsi živel, kakor Bog zapoveduje. Volkovi so zložni v gori, a človek, da bi se s človekom svajal in živel huje od zveri? Ko bi človek premislil, kako je naše življenje kratko; a ko bi vsi premislili, da še nekoliko let, ako ne prej, pa nas ne bode: ne bi rekli nikomur žale besede. Kratko je

človeško življenje, stiska nas sto in sto muk, pa čemu bi strupili sebi in drugemu tožno življenje?! Pomirite se! Rekli so naši starci: Zloga je od Boga, a nezloga od «zloga» (zlega). Z zlogo rastó male stvari, a nezloga vse pokvari. Nezložni bratje, propala hiša.

Kad (kedaj) se bratska srca slože,
I olovo (svinec) plivat (plavati) može (more);
A nesloga kad za vlada (přemaga),
Isto perje na dno pada.

Tako so govorili in učili naši starci otroke svoje. Vi ženi hočete siloma, da bi se tožili, a sodili ste se že sami. Mir z vama, ženi, in bodita pametni. Niso se vaši pokojni starci vlačili po sodiščih, temveč so mirili doma kakor krščeni ljudje. Vajina moža sta pripravljena, da se pomirita, a jaz vaju, moža, tudi sedaj prosim — glejta na zidu razpetega Boga — da se pomirita tukaj. Podajta si roke in pomirita se!»

Moža si dasta roke in se pomirita.

«A tudi vedve, ženi, roko v roko, a mrznjo iz srca!» nadaljuje župnik. Toda ženi gledata v tla in se nečeta pomiriti.

«Bog oprašča največjemu grešniku, a žena ženi da ne bi oprostila zaradi malenkosti? Kaj vedve lažeta, ko molita Boga, govoreč: In odpusti nam dolge naše, kakor tudi mi odpuščamo dolžnikom našim?»

Gazivodina žena reče:

«Jaz nisem nič kriva. Ko ne bi Stakič ukradel mojih puranov, niti ne bi bilo tega.»

«Ti nisi nič kriva!» odseka Stakička. «Ti si baš vsemu kriva. Ti si minulega leta potirala mojo puro iz svojega zelja, potrla si ji obe nogi in zadavila kakor dihur dve purici. Kričala si name, kakor bi bila moja hiša tatinska hiša. Rekla si, da smo ti ukradli lemež in lanec! Pa jaz da bi ti oprostila! Vrgla si sramoto na mojo hišo, na moje otroke, vzela si mi poštenje. Ali si slišala gospoda župnika, kaj je vredno poštenje, a kaj tisti ljudje, ki jemljó tuje poštenje? Vse selo govori, da je Stakič tat. Pa jaz, da bi ti oprostila! Ti nesreča! Hotela sem te tožiti, ker si mi pomlatila pure, toda mož mi ni dal, a bila bi sreča, da bi mi dal. Jaz sem sirota trpela, pa sem se naplačala sama. A zakaj bi jaz kvarovala?! Jaz sem ti odnesla dva purana, a mogla bi po pravici odnesti tri. Nisem ti jih ukradla, nego vzela sem si svoje. Ko smo ju pojeli, povedala sem možu, a bila sem bedača, da nisem molčala. Moj mož je hujši od babe, pa je bedak povedal tvojemu, ko ga je opijanil.»

«Sedaj je dosti,» preseka ji župnik besede. «Drago mi je, da tu ni mrzke tatvine.

To je samo grda in nedopuščena osveta. — Vedve se torej nečeta pomiriti!»

Gazivoda prime ženi za roke, da bi jih siloma pomiril, a Gazivodina žena neče:

«Naj naju sodi sodišče, ker jaz nisem kriva. Ako sem jaz ubila dva puriča, nisem puranov.»

Nato reče župnik strogo:

«Ne mirite ja siloma. Vidve hočeta pred sodišče. Dobro. Namučili sta me dosti. Krivi sta obe, sodišče vaju, na moje poštenje, odsodi in zapre obe, a te sramote vama ne opere nikdo. Naredili sta veliko sramoto in pohujšanje v selu. — Jaz sem že pomiril tolike v naši župi, a samo vaju ne morem. V našem selu se ne toži nikdo, tožili se bosta samo dve ženi, ker ji ne more pomiriti tisti, ki se briga in muči za vse selo, ki hoče, da bi povsod vladala ljubezen in zloga. Vprašam vaju zadnjikrat . . .»

Sedaj podá Gazivodina žena roko Sta-kički. Ženi si segneta v roke in jokata . . .

A Gazivoda reče:

«Glej, to ti je žensko srce! Ko ne bi bilo tako, jaz bi že svoji doma iztiral muhe iz glave.»

«No, hvalo Bogu!» reče župnik veselo. «Znal sem, da niste tako zli. A kakor bode

prva prilika, pokumita se lepo. A sedaj idite vsi z Bogom.»

«Z Bogom in hvala,» pravijo ljudje.

«Z Bogom in mir z vami,» konča župnik ves srečen, ker je storil dobro delo.

XVIII.

Ima l' ista sretnijeg od braka (zakona),
Kad v snadju do dva srca pojednaka.

A. Harambašič.

Bilo je to proti večeru neke nedelje. Učitelj in župnik ideta po selu, da bi se razgovarjala. Na cesti in pred hišami so stali ljudje, razgovarjali se in šalili, a nekateri tudi tožili. Koderkoli sta šla, z vsakomer sta se lepo srečala: tu se dobro našalila, tam kaj priličnega opomnila, ondu rekla katero modro. Kdor ju je videl, rekel je milo: «Ideta naša dobra gospoda.» Prideta do hiše našega Jurija. Jurij je pred hišo, pa se pogovarja s starcem in še nekim človekom.

* «Dober večer, ljudje božji,» pozdravi učitelj Jurijevo družbo.

«Bog daj tudi vama,» odgovoré ljudje.

«Ah, o čem si razbijate pamet?» vpraša župnik.

«Baš o zli, jadu in nevolji,» odgovori Jurij.

«Pa kaka te je našla nevolja?» vpraša župnik. «Ti bar orješ s štirimi.»

«Orjem, orjem, toda tožno mi oranje. Osivel sem, pobijal se po svetu in nekaj pripravil. Mučim se za otroke svoje, toda otroci me nečejo slušati.»

«Današnji otroci niso, kakeršni so bili nekdanj,» pridá stavec. «Baš smo se dogovorili, da bi vas nekaj vprašali.»

«A kaj se to kuha? Kakšen ste to vmesili kolač?» pošali se učitelj.

«Meljemo šele zrnje za svatovski kolač, a zdi se mi, da iz te moke ne bode kolača,» odgovori Jurij.

«Zdi se mi,» reče župnik, «da ženite sina. Prav, prav! Pa kaj sin neče poslušati očeta, ali oče ne sina?»

«Baš oboje,» nasmehne se Jurij. «Katero hoče sin, tiste nečem jaz, a katero hočem jaz, tiste neče sin, pa reče: Vzemite si jo vi!»

«A kdo se ženi od vaju?» pošali se župnik.

«Gospod, vi ste šaljivec,» odgovori Jurij. «Moja stara je še živa, hvalo Bogu.»

«A kaj bi govorili?» reče župnik resno. «Zagrizimo takoj v to jabolko. Tebi, Jurij, hoče se bogate neveste, a tvojemu Miklavžu žene po srci. Ni li tako?»

«Sedaj vidim, da vi gonite vodo na njegov mlin. Tudi on gode nekaj v srci, a to je baš ono, kar meni ne ide v glavo. V moji hiši je vsega, a moj Miklavž je mladenič, da bi ga vzela vsaka, tudi najbogatejša deklica. A kar je bolje, to je bolje. Vsakdo ima rajši polno skledo nego prazno.»

«Dragi moj Jurij,» reče župnik, «žena in skledo ni isto. Ti si vsaj pameten človek, pa bodi tudi sedaj. Ako ti ni skleda po volji, zavržeš jo, pa si kupiš drugo, toda če nečeš žene, ako se ne moreš z njo zlagati, naprtila se ti je nevolja na pleča do smrti. Ti bi rad dobro svojemu sinu, želiš, da bi bil srečen, a braniš mu ono, kar mu je najmilejše, brez česar ne more biti srečen.»

«A zakaj ne bi bil srečen tudi z ono, katera kaj ima?» vpraša Jurij.

«E, Jurij moj, to je baš tisto, kar je Bog zapustil ljudem, a o čemer starci nečejo znati. Ali veš ti, Jurij, kaj veli naša poslovica? Ne blago, niti srebro, niti zlato, ali je blago: kar je srcu drago!»

«Ali ne zamerite, gospod, naši starci so rekli: Vzemi siroto na svojo sramoto,» odgovori Jurij.

«Pa tudi: Mnogi se često kesajo, ker starcev ne slušajo,» potrди starec Andraž.

«Čast, starec,» reče župnik. «Spoštujmo in milujmo starost. Posnemajmo starce v dobrem in modrosti, a starčevega zla se čuvajmo. A sedaj mi reci, katero hoče Miklavž.»

«Markovo Katico,» odgovori Jurij.

«O Jurij moj! Katica je deklina, kakeršne ni pod našim zvonom. Katica je zalo dekle, tenkostasna kakor jela, a zdrava kakor jabolko. Katica je poštena in njena duša čista kakor solnce. A ni li delavna kakor bučela; ni li materi desna roka v vsakem poslu, ni li čedna, ponižna in pobožna? Kdo je prvi med ženjicami? Katica. Kdo v goricah prvi kopač? Katica. A taka je povsod. Ste li jo videli, da bi se s kom prepirala? Nikoli. Res. Katica je sirota! Siromaštvo ni sramota. Častna obleka sramote ne pokriva, toda niti golota in siromaštvo ne odkrivata sramote.

A je li kje pisano, da mora sirota baš na veke vzeti siroto, a bogatica bogatina? Zdrave in marljive roke, bistra glava in pošteno srce, to bode priskrbelo vse: in to je največje blago! Videli smo, da so poštene sirote obogatile hišo, a lene in nemarne bogatuše jo porušile.

Katici ni prigovora, pa tudi ni Miklavžu, a ti glej, ko pride sv. Katarina, da dobim jaz

posla. Jaz bodem kriv, ako se boš kesal. A sedaj recite, ljudje, govorim li prav?»

«Čast, gospod, in hvalo vam do Boga!» reče Jurij.

«Nobena vaša beseda ni v veter,» potrди stavec. «Vidimo, da ste rad naši sreči, kakor tudi tukaj gospod učitelj. Sam Bog vas je poslal, da ste nas oteli rje, katera nas je že izjela do kosti. Vam se lahko veruje, ker imate vsakogar rajši nego sebe. Kdor vas ne bi slušal, bil bi svoj neprijatelj.»

«Prav velite,» potrди Jurij. «Jaz ne bi bil človek, da vas ne bi bil poslušnil. Ko me ne bi vi bili pomirili s svetom, svet bi me imel za prokletnika, a v mojo hišo ne bi hotela niti najsiromašnejša deklica. Vidim, da je bilo bedasto, ko sem se protivil.»

«Vedel sem,» nasmehne se župnik, «da porečeš tako. Lahko ti je govoriti s pametnim človekom.»

«Marko je poštenjak,» pridá učitelj, «pa naj tudi njemu solnce sine na stare dni. A srečen tisti, ki je koga osrečil.»

Sedaj pride več ljudij, starejših in mlajših, mladenek in mladeničev. A učitelj nadaljuje:

«Srce me boli, ko mislim o tem, kako se ženi največ naših ljudij. Ne vpraša se tu, je li deklica zdrava, pametna, delavna, milokrvna: nego ali ima kaj. Roditelji iz-

beró in izprosijo deklico, in sin jo vzame, pa če je tudi nikoli ni videl. Srce se ne prilega srcu, pa nastane nezloga, prepir, mržnja in pravi pekel na tem svetu. Težko je živeti s sosedom nezložno, a kako še z zlo ženo ali zlim možem.»

«Glejte mene starca, pa mi baš ni do šale,» pridá stavec; «ali vam velim, da ni večjega revšeta, nego je mladenič, ki jemlje babo, katera bi mu mogla biti mati. Ej, ljudje, to je sramota! Ko bi jaz bil mlad, dal bi mladost svojo za denarje. Vol ide k polnejšim jaslim, a človeku je dal Bog srce in pamet.»

«Moramo se raziti,» reče župnik. «Da ste mi vsi zdravi in veseli!»

Slišal je Miklavž in Katica, kako sta jima sodila župnik in učitelj, in bila sta srečna in blažena kakor nikoli na sveti.

«Kdor ljubezen seje, ljubezen žanje,» reče Miklavž. «Ne vem, kako bi jima vrnila ljubezen.»

«Bode, Miklavž, dosti prilike,» reče Katica.

XIX.

Bil je baš krasen poleten večer. Ljudje so pokropili dvorišče, pot in vsak prostorček pred hišo, pa vse lepo pomeli in očistili cesto.

Vse je čisto, da je baš milina, pa to ugaja tudi ljudem, kateri niso nikoli pometali pred hišami. To je bilo pred nedeljo. Ljubezen učitelja in župnika je narod nagnila na to.

Mesec se je vzpel nad goro, a učitelj in župnik sta prišla v selo med narod, kateri je sedel na klopeh pred hišami. Ljudje so se pozdravili s svojima gospodoma. Zbralo se je okolo njiju vse selo. In tako je bila skupščina pri mesečini.

«A o čem govorite, dobri ljudje?» vpraša učitelj.

«A baš o kraji,» odgovori starec. «Jaz velim, da mi je tat najbolj mrzek človek. Tat je zadnji človek na svetu. A največ so krivi roditelji, ako jim otrokci kradejo. Moj vnučec, petleten dečarec, ukrade materi sira, pa ga nese svojemu staršemu drugu, kateri ga je na to napotil. Opazim to, utrgam šibico in malega preko kolen, pa sem napisal modro na rdeče. Nevesta je obesila nos, pa reče: «A kaj dete zna?! Ko bode večje in pametnejše, ne bo delalo tega.» To veliš ti, rečem jaz. Lopov pride z igle na vola, a z vola na vešala. Jaz ga rajši plašim sedaj, nego da mi ga pogoltne potlej sramotna ječa. A on ne bi danes vzel ničesar. Idem k sosedi, da bi ji povedal, kako je sin naravnal malega na krajo, a ona: «E, pa kaj je to?!

Otroci so otroci.»» Toda dečko je dorasel, pa padel v železo kakor lisica.»

«To vam bo pripovedal Marko.»

«A kako je to bilo, Marko?» vpraša župnik.

«A baš tako,» začne Marko. «Prišel je v naše selo obče znan tat. A jaz mu rečem: Čuješ, ne pridi v nase selo, ker bodeš plačal s kožo kakor volk. On mi odgovori: Predno se mesec dvakrat napolni, bodeš ložji vsaj za jedno kožo. To si zapiši za uho. E, sedaj ni druge, nego pazi Marko in čuvaj si svinje in čedo vso noč. Stražaril sem vse noči, ali nikogar ni. To mi je bilo že nadležno, in kesal sem se, da nisem pustil tatu pri miru. Ležem neko soboto pod kola, pa puško k sebi. Zaspim. Prebudivši se, vzdignem glavo, a kokošinjak je bil odprt. Skočim in opazim nekoga v sadovnjaku. Puška se mi izproži, a dva tata vsak na svojo stran. Jeden vrže oba purana, a drugi samo jednega. Bežal sem, toda zastonj, oba sta se zgubila v goščavi. Stojim v goščavi nekoliko časa in poslušam, ne bi li jima slišal glasa. Stojim pol ure za grmom, a nekdo ne daleč zažvižga: fit! A jaz baš tako: fit! Lopov je mislil, da sem mu drug, ide mi vse bliže, pa vedno: fit ter fit! A jaz mu odgovarjam. Dovabim ga tako na pet korakov, a on: pst!

Kje si? vpraša on, a jaz tiho: pst! Pride mi pod nos, a jaz ga pograbim in prekucnem, predno me je prepoznal. Ko sem jaz njega tako, skoči nekdo iz grma — ni bil od mene dvajset korakov. To mu je bil drug, a ni se mu prej usodil oglasiti, ker sem ga jaz pretekel. Dva zajca ne moreta goniti zajedno, jaz sem svojega držal, ali ne tistega tatu, nego konjarja, a to vam je tisti mladenič, kateri vam je napotil starčevega vnuka, da je ukradel sira.

Vlečem jaz konjarja domov, a on prosi in prosi, joče in toži, pada na kolena, da bi ga izpustil, pa da ne bode nikoli več. Ne pustim niti za ves svet. Privežem ga trdno za mizo, pa ležem. Drugi dan pride njegov oče, pa udarja in udarja z glavnikom po glavi, po trebuhu, po plečih ter kod je priletelo. In izbil ga je pošteno. Bilo mi ga je že žal. Odrešim ga, a on se odvleče. A jaz sem mu rekel: Kdor za tujim perjem ide, ta oskuben domov pride!

Raznesel se je glas, da jaz nikoli ne spim. Čakam jaz vsako bogo noč tistega tata, a njega ni. To mi je bilo nadležno, pa sem rekel: Slišal je tat gotovo, kako spim, pa ne pride. Pustil sem stražarjenje. Ne dolgo potem je bil moj svinjak v jutro odprt, a v njem ni svinje. Hajde jaz za njim, ali svinji se je izgubil sled. Tožim tata. Ni

dokaza, ni sodišča. To je bil tat, takega ne pomni naš kraj, a nikoli v ječi. On se je hvalil, a babe so verovale, da ima travo, katera plava proti vodi, a ne dá, da bi ga ujeli.»

«A vender je umrl, kakor je delal, kakor vsak tat,» pristavi Gazivoda.

«A kako je to bilo?» vpraša župnik, in Marko reče:

«Kuhale so se v selu slive, a slivovica je bila njemu posestrima. Tu je bil tudi on. Minilo je polnoči, a Glavan, tako se je imenoval, opletel domov. Ni mu dal bes mira: skoči preko plota v učiteljev vrt. Naskube celo breme solate pa domov. Dežilo je in bilo je sklizko. Na sredi pašnika pade in si prelomi noge. A kaj hoče ubožec sedaj? Razmeče solato na vse strani, čim dalje je mogel. Drugi dan ga najde neka baba in mu hoče pomoči, a videč okoli njega krasno solato, reče mu: «Aha, tat! Tako torej! Ali ti je solata prišla na izprevod? Ti je prišlo do kože? Bog je počasen, toda pravičen.»» Odide žena in mu neče pomoči. Rana se je širila vedno dalje in Glavan umrje.»

«Ljudje moji!» reče župnik, «to je lep nauk! Govori se: Bog nikomur ne ostane dolžen. Kakor kdo živi, tako tudi umrje. Glavan je kradel dolgo, a umrl vender sramotno. A spomnite se, kako je umrl Tomaž?

Tatvina je kuga človeški duši. Za rana treba priučiti otroke, da spoštujejo, kar je tuje. A še nekaj! Je li tisti mladenič, katerega si ujel, Marko, popustil krajo?»

«Bi, ko ne bi imel matere,» odgovori Marko. «Ko ga je oče našeškal, milovala ga je mati, žalila in zaklinjala, da bi se mi osvetil. Pa tako je od divjačiča postal divjak. Pa čujte še to: moje krave so presušile, kakor bi bil odsekal. Temu se je čudila žena, a bedaste habe so govorile, da so čarovnice temu krive. Ne verujem v te babje babuščine, a vender sem čakal čarovnico. Bila je vročina, a staja odprta. Odbila je ura najst, a sedaj pride moje čudo, kakeršnega še nisem videl, gol kip, kakeršnega sem videl v Oseki. Gledam, pa se čudim in ne znam, bi li se križal. Stopa kip ravno proti staji, a ni lonček, temveč lonec mu je v roki. A sedaj vem, kaj hočeš! Potegne se v stajo, a jaz po prstih do staje. Čujem, kako molze. Kdorkoli si, moj si. ‚Kdo si?!‘ zakričim, a puško naperim v stajo. Ej, da ste ga videli, kako je skočil izpod krave kakor srna, a lonec se prevrne. Jaz zopet zakričim: ‚Stoj, ali pogineš!‘ Ali glej, kip ide ravno na vrata proti meni, a jaz vržem puško, pa da bi ga prignetel, toda kip je bil gladek in je ušel. Toda jaz za njim in za njim in ga ujamem pri plotu za nogo. Vlekel je kip na ono,

a jaz na ovo stran. E; pa ker hočeš vleči, meni je vsekakor lože. Premagam to čudovišče, a glej, to je mladenič puranar. Prišel je gol, da bi me preplašil in ložje ušel . . . Imel sem jaz tedaj jedno kozo, pa ga od tistega časa zove vse selo kozomolza. Oče je mrzil svojega kozomolzo, a kozomolza odide med lopove. Sedaj se klati s cigani in konjskimi tati po sejmi, tudi krade.»

«A sedaj, Bog vam daj zdravje, pošteno in veselo srce!» konča učitelj.

XX.

Gotovo je. Roditelji so privolili, a Miklavž in Katica sta pri župniku. Srečna sta in blažena. Dolgujeta veliko hvalo župniku, a ne znata, kako bi se zahvalila. Neprilika je to, toda lepa neprilika, kdor jo umeje. Razumel je župnik to nepriliko, pa je rekel veselo, da bi ohrabil ženina in nevesto:

«A baš mi je milo in drago, da vaju vidim tako zala in jaka, zdrava in rdeča, bistre pameti, a pogleda žarkega in pitomega. Taki so baš bili naši stari Hrvatje. Tudi Bogu je drago, ker vaju vidi tako izvoljena, ker se lepo ljubita. Bodeta srečna zato, ker je ljubezen izvor vsemu dobremu. Tako, tako, moja mlada. A sedaj se bomo malo razgovorili.»

«Hvala vam, gospod!» reče Miklavž. «Ko ne bi bilo vas, ne bi me nikoli bilo tukaj s Katico. Ljudje velé, da nama je to sojeno, a jaz ne verujem. Bog je dal človeku svobodno voljo, da dela dobro ali zlo. Kako naredé in usedé ljudje, tako je, a Bog samo sodi: kazni in nagrajuje.»

«Modro govoriš,» vtakne se župnik. «A hvale ni treba. Ako bosta zložna, poštena, Bogu ugodna, marljiva: to bode meni šele prava hvala. Lahko ti je reči ‚hvala‘, toda s poštenim življenjem je treba pokazati, da smo zahvalni.

Draga moja zaročenca! Življenje ni šala. A pravo in najvzvišenejše življenje vama nastaja šele sedaj v zakonu. Dosedanje vajino življenje je le samo priprava za zakon, v katerem bodeta svečenika in učitelja vsega, kar je Bogu milo in drago. Srečna sta, kakor nista bila nikoli. In tako mora biti; ali še ni vajina sreča največja. Največja sreča in tolažba na tem svetu vama bodo dobri, zdravi in pošteni otroci.

Kdor se hoče oženiti, mora se dobro pripraviti. To isto sem rekel nedavno nekemu mladeniču, a on mi je besedo presekal, pa dejal namišljeno modro: Dà, dà, istina je. Treba zato prihraniti živadi, treba podkrmiti svinče in zaklati vsaj jedno kravo; a treba

se ogledati tudi za vinom. Jaz se oženim baš to leto, ko je vsega dosti.»

«Žalostna ti mati,» vzdahnem jaz. «Kaj misliš, da je to priprava za ženitev? Zaplakal bi, ko vidim toliko ljudij, ki tako mislijo, katerim je priprava za ženitev kup jedil in sod vina.

Žalostna je istina, da naše ljudstvo čaka dobro leto, da se tedaj ženi. Tedaj se zeló zajé in zadolži, a zaročenca se najdeta v prazni hiši. Pametnemu človeku tega vsega ni treba. Svatba se opravi lahko in lepo ob malih troških.

Zakonu treba druge priprave. A milo mi je neizmerno, da ti, Miklavž, to pojmiš. Kdor hoče biti dober kovač, pripravlja se za kovaštvo, a kdor se hoče oženiti, treba njemu premišljati, kaka je dolžnost roditeljev, kako se vzgajajo otroci. Ni lepšega nauka od onega, kateri nas uči, kako treba vzgajati otroke, da bodo ne glupci in razbojniki, temveč pametni in pošteni ljudje. A to ni šala. Ljudje se radi znašajo z lepim imetkom, ali na čast jim imetek, ko jim rodni porod ni vreden predrtega novčiča. A ni stalnega imetja brez pridnih otrok.

Vidva se bosta rada mučila, da bodeta čim boljše oskrbela otroke, in muka vama bode sladka. A ne bi li se obrnila v grob, da bi vama rojene otroke potepla muko

vsega vajinega življenja, da bi vaju sramotila tudi po vajini smrti? Plašita se bolj takih otrok, nego kuge.

Človeško življenje je kratko, pa treba živeti trezno in modro, treba se paščiti, da storimo čim več dobro.

Za tri dni pridita zopet.»

XXI.

Tko (kdo) prodati je domovinu vriedan (zmožen),
 U tom srce čovječje ne bije,
 U toga grudih (prsih) crn se pako (pekel) krije,
 Za toga strašan nije čin nijedan.

Fr. Marković.

Učitelj in župnik sta zopet zbrala narod v šoli. Narod je čist in v redu, da tak ni prej zahajal niti v cerkev. Danes reče učitelj:

«Da ste mi zdravi in veseli! . . .

Pravemu človeku je najmilejši kraj, kjer se je porodil, a najmilejši oni ljudje, kateri govoré isti jezik. Mi smo se rodili v slavni Hrvaški, in govorimo lepi hrvaški jezik. Hrvaška nam je domovina, a mi Hrvatje. Hrvat ljubi svojo domovino, kakor rodno mater, pa jo od slasti imenuje mater. Toda ni dosti, da domovino zovemo s tem sladkim imenom; ni dosti, da se ž njo dičimo, temveč treba, da jo ljubimo, treba, da smo ji verni in pošteni otroci; treba, da jo slavimo in veličamo s svojim delom, s svojim poštenjem

in umom: samo z neumornim, poštenim delom, z umom svojim, poštenjem, muko in žrtvijo rešimo sebe in domovino svojo. Tudi naš rešitelj, bodi mu slava, odkupil je svet s krvjo in smrtjo svojo. Narod, kateri hoče korakati naprej, mora se boriti, ne sme se plašiti ni muke ni krvi.

Domovina nam je krasna, da je malo takih. To zemljo treba, da mi kitimo kakor sveti oltar, na katerem se Bogu daruje žrtev. Ko sivi starček brez otrok in naslednikov krči divji in pusti breg, pa ga zasajuje lepo z vinsko trto, polepšal je in okitil domovino svojo. Ne zapušča tega vinograda otrokom svojim, ali vinograd ostane največji materi naši. Ko sadite sadna drevesa, a krčite trnje, obračate ledino v plodne njive in livade; ko si zidate lepe hiše, ohranjujete zdrave, čiste in dobre otroke; slavite Boga, a kitite in veličate svojo mater Hrvaško.

Ljudje, kateri pišejo modre knjige; slikarji, kateri slikajo krasne slike i. t. d., vsi ti kitijo domovino svojo in dičijo narod svoj.

Slišali ste, kako mora vsak človek ljubiti in slaviti domovino svojo, ali tu treba še nekaj. Treba si časih utrgati od ust, pa darovati za srečo in slavo domovine svoje in naših slavniH Hrvatov, kateri so delali vse svoje življenje za srečo in slavo hrvaškega naroda.

Ako se povzdiguje spomenik slavnemu Hrvatu, ne škrtarite, temveč dajte, kolikor morete. A znajte, da ste dali na slavo sebi in domovine svoje: a slava hrvaška je največja naša slava. Narod, kateri je pokazal toliko ljubezni za svojo domovino, kateri ima tako slavno prošlost, čaka lepa bodočnost.»

«A ta narod bode slaven in dičen, treba ga samo poučevati in hrabriti — ne zamerite, gospoda — treba mu takih učiteljev in župnikov, kakeršna sta vidva, gospoda,» reče Marko zanosno.

«Hrvaški narod,» nadaljuje učitelj, «ni glup, ni neumen, temveč nadarjen in sposoben za vse. Hrvaške narodne pesmi, katere pevate in čujete vsak dan, so tako divne, da se jim mora čuditi ves svet. Ako se prigodi kaj posebnega v narodu, že je pripraven hrvaški seljak, ki zapoje o tem novo divno pesem, katero je storil sam. Naše narodne pripovedke in poslovice so divne kakor pesmi. Naše seljakinje si delajo take preproge, sage, torbe, zastore, krajce in vezejo si obleko tako krasno, da se temu čudijo v Francoski, Angleški in drugi. Ženska dela hrvaških seljakinj so bila na izložbi v Trstu. Gledal jih je nekov Nmec in začuden dejal: Ni mogoče, da so to delale seljakinje.

Vidite torej, ljudje, da se lahko dičimo, ker smo Hrvatje, a dičite se tudi vi s tem,

ker ste seljaki; saj so seljaki najznamenitejši, najslobodnejši stan na svetu.

Hrvaška poslovica veli, da je dobro imeti prijatelja v vsakem selu. A bolje je še, ako je namesto prijatelja brat. In vsa sreča, da imamo mi Hrvatje toliko bratov po krvi, mleku in jeziku. A kdor ima mnogo junaških bratov, ne boji se sovražnikov. Najbližji bratje Hrvatju so Slovenci in Srbi. Slovenci so narod tako mil, tako pitem, delaven, varčen, trezen, vesel in napreden, da jih mora ljubiti vsak človek. Slovenci ljubijo Hrvatje z vso dušo, pa tako treba, da ljubimo tudi mi slavne Slovence. Srbi so junaški narod kakor tudi mi, ter se ne razlikujejo od nas ni malo. Bratje Bolgari slové na svetu zbok svoje marljivosti in lepih darov. Bratje Čehi so jako napreden narod. Čeh je zelo napreden in umen ratar, obrtnik, trgovec, umetnik, učenjak in karkoli hočeš. A tudi Poljak je naš slaven in pradičen brat. A sedaj stoprav pridejo bratje, katerih je kakor mravelj, a te brate, ki so oslobodili Bolgarsko turškega jarma, zovemo severnega strijca: to so Rusi.

Ali Hrvatje in vsi ti naši slavni bratje smo starine od jedne matere in zovemo se z jednim imenom Sloveni. Nas pa je do sto milijonov, a to je neizmerno mnogo. Te svoje

brate ljubimo iz vse duše, kakor se ljubi
brat. Lepo nam poje naš Šenoa:

A rod svaki svomu rodu gledi,
Da što (čim) jači složno se sastane
I u sreći i u biedi.

— — — — —
Svaki narod ljubav k srodnom goji,
Što nije tvoje š njime se ne spoji.
Naj premine vsaka bratska nezloga ter zakličimo:
«Oh podajmo si k ljubavu sad ruke (roke),
I prokleta medj nami svaka zloba,
To (saj) jedna nam je krv in jedne muke!»

XXII.

Napred duhom, napred glavom,
Napred snagom (z močjo), napred slovom,
Napred samo glas je vieka,
Inog (drugega) ne ima za nas lieka (zdravila).

A. Šenoa.

Jednajsta ura je v noči, a temno, da ne
vidiš niti prsta pred nosom. Vse spi, vse
molči, samo sova zahuška časih v stari
hraščici. Ni videti nikjer luči: samo pri
učitelju je še svetlo. Ni to prvokrat; tako
je navadno. Dva zvesta prijatelja: župnik in
učitelj sedita za mizo kakor navadno. Ali so
ju zadržale kvarte ali druga igra ali vino?
Ta človeka ne kvartata nikoli, a vinu ni
sleda. Na mizi ležé odprte knjige in kopica
narodnih rečij v redu, poslovic, pesnij in
narodnih pripovedek, katere sta nabrala med
narodom. Radujeta se narodnemu blagu, raz-
blažujeta se z modrimi knjigami in mislita,
kako bi povzdigla narod.

«A kaj in kako bodeva sedaj?» vpraša učitelj.

«Gospod,» odgovori župnik, «govorila sva ljudstvu o vsem, kar mu je najpotrebnejše. Sedaj treba, da poučujeva, treba, da mu to vse čvrsto zabijeva v glavo in vtisneva v srce. Sedaj je lahko, sedaj sva na konji. Ljudstvo naju pozna, naju ima rado in nama veruje. Ko že težka kola nauka privlečemo vrh brega, ne pojdejo sama nazaj, a treba jih bo samo ravnati.»

«Prav velite,» potrdi učitelj, «goniva naprej, dokler sva živa, pa bode žetve. Naj nam bode gâslo: učimo najprej sebe, dokler smo živi, proučavajmo narod in učimo ga povsod in vedno: v cerkvi, šoli, v kolibi, na cesti, na paši — povsod. A iz vsega tega naj se vidi, da ljubimo narod, da smo apostoli prosveti.»

* * *

«A kako je sedaj naše selo! Hvala Bogu, obrnilo se je vse na bolje. Ni krčme, pa ni pijancev; ni narodnih pijavic in oderuhov, in ljudstvo lože diše. Ni kraje, ni kletve. Potje se popravljajo, ne delajo se dolgovi. Cerkev je na vek polna, a v njo zahajajo radi prekrasnih pridig tudi ljudje iz sosedne župe. Otroci hodijo radi v šolo. Ljudstvo čita knjige in časopise. Nedelja ni več dan pohajkovanja in brezrazložnega življenja, tem-

več dan, ko se krepi duša z božjo besedo in lepim naukom. Tega dne se briga ljudstvo, da bi si plemenitilo srcé in bogatilo duha.

Naš Marko je danes dober gospodar. Imetek se mu je pomnožil. Vedno je vesel in zadovoljen. Diči se s svojo vrlo ženo Stano, s katero se še ni nikoli niti porekel, a veseli se svoje dobre dece. Če ga kdo vpraša, kakó mu je, reče mu veselo: «Nikoli bolje!» A učitelja in župnika spoštuje in veliča, kakor nikogar na svetu.

Tudi vdovica Marija obrača lepo svojo grudico zemlje s svojo dobro deco, katera jo ljubijo in poštujejo, kakor je zaslužila. Posebna je vrtnarica. Sedaj nosi v Karlovec prekrasno povrtje, sedaj pitano živad, maslo, sir, jajca, a časih prižene svinče ali kaj drugega. Ne trpi sile. Ali ona nesreča jo je tako pritisnila, da je često tožna in zamišljena. No največja tolažba in nadeja so ji dobra, poslušna in pametna deca.

A kje je Karpeles? Naredil je še mnogo zla, kar je pobegnil iz tega sela, ali na vek se je lisica srečno izvlekla. A prav velé naši stari: Bog je počasen ali pravičen. Bog ne plačuje vsako soboto. Spravil je on v Karlovcu polno štacuno blaga na upanje, prepisal vse na ženo, da bi okanil upnike, toda pošteno se je nasolil. Sedaj sedi v ječi, kjer se lahko dovolj kesa grešnega življenja.

Miladin ne bi nikoli pokrivil učitelja, da je morilec, ko ne bi bilo Karpelesa. Ali on se je kesal strašno radi tega greha. Prepoznavši šele potlej, kaj je bil storil, poprosil je učitelja, da bi mu prizanesel, pa on mu je tudi prizanesel.

Starec Andraž je umrl mirno, videč sina zopet poštenega človeka. Ko je Andraža zima strla, poklical je župnika, pa mu dejal: «Treba, da se pomirim z Bogom, dokler sem še zdrave pameti. A treba, da vas zahvalim, ker ste mi popravili sina in oteli vse mojce. Star sem, bolan nisem bil nikoli, pa vidim, da mi je dati Bogu račun. Pa mi sedaj ni niti žal.»

Ko župnik izpové starca, poprosi ga on: «Prosim vas, sedite k meni, da se še porazgovoriva. Vi ste mi velik prijatelj, pa mi vas je milo gledati. E, pa komu vi niste prijatelj . . . A kaj bi bilo, ne daj Bog, da bi vi in učitelj hodila od nas! . . .»

A sedaj vzame starec mošnjo izpod vzglavja, pa reče:

«To sem prihranil za najžalostneje dneve. Za to nikdo ne zna. To imate za moj izprevod.»

Župnik se začudi in reče:

«Ali kaj si mislite? Vi še ne umrjete. A izprevod se ne plača naprej.»

«Bilo kakor mu drago,» reče starec, «ako ozdravim, vrnete mi denarje. Ako umrjem,

oskrbel sem se za veke, a hiši bo menj brige. Tukaj, prosim vas,» daje župniku druge denarje, «to je za maše. Čitajte mi za dušo devet maš, a jedno drugo leto na moj god.»

Videč župnik, da ni druge, vzame denarje, a starec pridà:

«To, kar je ostalo, naj ide pod vzglavje, to bodi onemu, ki mi največ streže in ki mi bode držal svečo na smrtni postelji. Bode že našel.»

Župnik in učitelj sta često prihajala k starcu. A nevesta mu je stregla kakor najljubeznivejša mati bolnemu detetu. Dečeca so molila vsak večer pred razpelom klečeč za starega deda.

Starec umrje. Nevesta mu je držala svečo.

Okolo mrliča so se zbrala vsa deca, moleč za deda . . .

Nevesta je našla mošnjo globoko pod vzglavjem, pa je mislila, komu je to starec zapustil. Vpraša sestro Marijo, a ona odgovori: «Morebiti tebi, ki si mu lepo stregla. A ker ne veš prav, vprašaj svojega moža.»

Sedaj pride starčeva hči, žena iz istega sela, a lokvina za denarji. Bolnega starca niti ni posetila. Vpraševala je, ni li starec zapustil kaj denarjev.

«Jaz sem našla mošnjo v postelji in tam v skrinji je,» reče gospodinja. A pohlepnic

po mošnjo, pa odide, ne vprašaje več za nikoga.

Zvedel je potlej župnik, kdo je dobil mošnjo in rekel pošteni starčevi nevesti:

«Tisto mošnjo je stavec zapustil tebi. A zakaj si jo dala iz roke?»

«Nisem znala,» reče žena. «E, pa je pošteneje takó. Ona je starčeva hči, pa mu je več, nego jaz. Bodi tudi tako!»

«Poštena ti duša!» začudi se župnik.

* * *

Iza tmíne i sunce grije,
Iza tuče vedrije je nebo,
Iza plača veselije poješ.

Gor. vienac.

Učitelj in župnik sta angelja ljubezni in novega življenja. V tem selu je izginil jez med gospódo in seljaki. Vidi se, da je v borbi življenje, a v delu rešitev. Tu se vidi, kaj zmore dober učitelj in župnik. Krasni uspeh veseli neizmerno dva najboljša pobratima: učitelja in župnika, ki ne mirujeta niti sedaj. Snujeta in delata še v večji sreči svojega ljudstva, za katero sta se odločila takó delati do poslednjega vzdihá. — Povsod se vidi sreča in napredek. Samo šepave Dore ne prekrsti ni sveti Ivan!

